

UNIVERSITETET I BERGEN

Masteroppgave i undersøkende journalistikk

Skrevet av Knut Gigstad

Høsten 2021

Det samfunnsvitenskapelige fakultet

Emne: UJOU 350

Kandidatnummer: 106

Antall sider:

1.0 Innledning:

I to år har jeg og samarbeidspartneren min Henrik Rambjør Hauken sett på en bestemt del av det høyreekstreme miljøet, nærmere bestemt fremmedkrigere fra nynazistiske miljø som dro for å krige i Ukraina. Siden Euromaidan sine dager, har det vært et stort fokus på ytre-høyre i Ukraina og Russland, siden det ser ut til at høyreekstreme fra store deler av verden enten har forsøkt å verve seg til militsene på begge sider i krigen eller så har de dratt dit for å nettverke. Vi har gjennom intervjuer med fremmedkrigere og ekspertkilder forsøkt å svare på fire nøkkelspørsmål:

Hvem er fremmedkrigerne som dro til krigen?

Hvilken motivasjon hadde de for å gjøre det?

Hva skjedde med dem?

Hvilke konsekvenser har dette for global sikkerhet?

Det har vært en lang ferd for en musikkjournalist fra Lillehammer og en frontsjef i Knarvik. Uten noen erfaring med denne saken har vi dykket ned i litteratur og artikler som handler om dette temaet. Vi har også jobbet iherdig med å finne kilder innenfor det nynazistiske miljøet i Norge og Ukraina. Dette ble en stor utfordring da verden ble nedstengt som følge av en verdensomspennende pandemi. Gjennom iherdige søk på nettet og ved å lete gjennom kommentarfeltene på sosiale medier, har vi funnet flere kilder som har vært på innsiden av dette miljøet, vi har også greid å få totalt seks fremmedkrigere i tale. To av disse er våre primærkilder. Prosjektet vårt handler om dem og miljøet de kom fra. De har også søkt seg til forskjellige sider i krigen.

Siden prosjektet vårt blir publisert etter at denne besvarelsen blir levert, har jeg valgt å anonymisere dem i denne teksten. Han som jeg og Henrik primært har hatt kontakt med kaller jeg 'Snøfte.' Vi inngikk et samarbeid med Aftenposten høsten 2020 og frem til da hadde vi sett på miljøet til 'Vlad.' En russer som har vært bosatt i Norge i flere år og som kjempet for separatistene i Luhansk. Han har Aftenposten og Helene Skjeggstad primært jobbet med. Hun gjennomførte et intervju med han i mars 2021. Intervjuet ble gjort i St.Petersburg.

Min rolle på prosjektet har hatt flere funksjoner. Jeg har stått for det meste av researchen til prosjektet, hvor en tur til Kiev også inngår. De fleste ekspertintervjuene har vi riktignok gjort sammen. I tillegg til det har jeg også fungert som journalist, hvor vi har gjort intervjuene med Snøfte sammen og jeg har hjulpet til med skrivingen av teksten, men der har Henrik hatt hovedansvaret.

En del jeg også kommer til å legge vekt på er hvordan det er å jobbe med et slikt tema, når du har en helt annen mediefaglig bakgrunn og du samarbeider med Norges største avis.

Hvordan er det å etterforske et slikt miljø? Det er et spørsmål jeg ofte har fått fra mine medstudenter på masterkullet mitt. Det kan kanskje best forklares med en episode jeg opplevde.

I det jeg har entret en fotballpub i Kiev, skjønner jeg at de som er rundt meg har vært på et arrangement, som jeg har hørt om. Øldrikkende metalfans gikk med t-skjorter, hvor logoen til nazi-metal band prydet deres bryst, ga meg en ledetråd. De som er samlet her er publikummet fra nazi-metal festivalen Asgardsrei. Den blir arrangert hvert år av Azov-bevegelsen, som er ukrainas mest kjente nynazistiske bevegelse og noen av konsertene blir holdt på samlingshusene deres. I mange av artiklene som blir skrevet om festivalen, hevdes det at festivalen blir brukt av nynazister og høyreekstreme til å nettverke med hverandre. Den samme konklusjonen trekker jeg, for det er også en ansamling av folk som ikke bærer samme uniform, som de med langt hår og skjegg. Disse folkene går med trøyer som bærer navnene og logoene til foregangsorganisasjoner som 'Blood and Honor.' Noen av dem er mer moteriktig kledd, i jeans og designer-bomberjakke. Det de alle har til felles, er at de ser morskt på meg.

Plutselig spretter en av de opp og går rett opp i ansiktet mitt og spør "er du journalist?" Det jeg ikke hadde fått med meg, var at det etterforskende kollektivet Bellingcat var ute og tok bilder av dem (Colborne, 2020). Siden ingen hadde sett ansiktet mitt før, antok de kanskje at jeg var der for å holde et øye med dem. Jeg kom meg ut av denne situasjonen uten noen fysiske og mentale skader. Det er et ekstremt eksempel, men det tydeliggjør en ting:

Det er veldig lite som skal til for at du blir mistenkeliggjort i et miljø, som ikke liker media, som er voldelig og som vil verne om sine hemmeligheter. Det som er vanlig når man er i kontakt med slike individer er at de gjerne kommer med noen små trusler, hvor de tester deg for å se hvor mye du tåler og de kan også prøve å sende deg på villspor.

Dessuten er dette temaet veldig aktuelt og i samtaler med journalister som er eksperter på tematikken, vil de gjerne fiske etter informasjon eller spørre om de kan være med på prosjektet. Det er også viktig å se på tendensen til kildene du snakker med. Det kan ofte være at motivet deres er hevn og de kan være villige til å gå veldig langt for skade nynazister, uten noen tanke på hva dette kan gjøre med familien til den som rammes.

Grunnen til at jeg nevner dette i innledningen er ikke selvhevdelse. Vår erfaring er at det er liten kunnskap om hvordan det er å undersøke slike miljøer blant norske journalister og selv erfarne journalister kan bli skremt. Håpet mitt er at besvarelsen min, som består av en metoderapport og en teoretisk besvarelse, kan gi journalister faglig påfyll og å gjøre studenter som ønsker å følge i våre fotspor bedre forberedt på utfordringen som venter.

Takkeliste:

Mitt arbeid på dette prosjektet hadde ikke vært mulig uten hjelp fra flere personer og institusjoner. Først og fremst ønsker jeg å takke samarbeidspartneren min, Henrik Rambjør

Hauken. Selv med et hektisk liv i full jobb og som småbarnsfar, har du holdt koken og har kommet med profesjonelle innspill som har gjort at prosjektet har stått på trygg grunn. Vi har kanskje ikke sett mye til hverandre på disse to årene, men den nærmest daglige kontakten på telefonen har vært veldig god å ha. Veilederne mine Kristine Holmelid og Lars Arve Røsland, som har trygget oss da vi møtte utfordringer. Aftenpostens Gravesjef Tonje Egedius sørget for kvaliteten på prosjektet og det var utrolig kjekt å få så mye tillit fra Norges største avis. Helene Skjeggstad var på den tiden Aftenpostens korrespondent i Russland. Hun hoppet på prosjektet uten særlig mye informasjon og hun intervjuet den farligste kilden på dette prosjektet. Hun var også sentral i å gi prosjektet den støtten vi føler at det fortjener. Jeg vil også rette en takk til masterkullet mitt som har gitt oss gode innspill på prosjektet vårt.

Høsten 2020 søkte vi om pengestøtte fra Fritt Ord. Av tre masterprosjekt som fikk støtte, var vi ett av de. Pengene kom godt med da vi skulle finne trygge steder hvor intervjuene skulle finne sted. Tusen takk!

Til slutt ønsker jeg å takke alle som jobber på baren og kafén Vågal i Bergen. Stedet har fungert som min lesesal og deres blide åsyn har hjulpet meg, når det har sett mørkt ut. Takk for eksemplarisk service og god kaffe.

1.1 Begreper

I masteroppgaven bruker jeg flere begreper som kanskje trenger en forklaring, slik at de som leser teksten forstår hva jeg mener.

- Nasjonalisme

Termen beskriver personer og grupper av mennesker som har et land som utgangspunkt for deres ideologi. Landet eller nasjonen ønsker de å beskytte mot inntrengning. Dette landområde blir oppfattet som “deres” eller “folkets” eiendom og felles arv. Andre elementer som bestemmer folkets og nasjonens egenart er etnisitet, kultur, historie og noen ganger religion. Nasjonalisme kan deles inn i “moderat” og “radikal” nasjonalisme (Griffin, 2013). En term for radikale nasjonalister, er **ultranasjonister**. I tillegg til at de har en ideologi og en politikk som er på ytre-høyre, så er de også tilbøyelige til å bruke vold for å oppnå sine mål. Jeg kommer til å beskrive radikale nasjonalister som ultranasjonalister, spesielt på grupper som er ekstreme, men som ikke er rent fascistiske eller nynazistiske.

- Ytre-høyre

En samlebetegnelse på de mest konservative personene, gruppene og partiene på høyresiden i politikken og det er slik jeg anvender den.
(Merriam-Webster)

- Fascisme

I bunn og grunn er fascisme en form for ultranasjonalisme, men den har noen grunntrekk som skiller de fra hverandre. I fascistisk ideologi blir ofte nasjonen kroppsliggjort og betegnet som 'syk', med andre ord i dyp krise og det er kun fascistenes bevegelse som kan redde nasjonen, siden de er etnisk og kulturelt 'rene.' Fascister blir ofte regnet som revolusjonære, siden de vil bryte ned hver flik av det bestående og bygge det opp igjen til en stat hvor innbyggerne er under streng kontroll. Fascisme er også et stort samlebegrep, hvor også **nazismen** i 1930-40 årene regnes med (Griffin, 2013.) Et trekk som skiller den fra er nazismens fokus på rase, som er essensiell innenfor nazistisk ideologi

- Nynazisme

Beskriver en person eller en gruppe som fremdeles tror på ideene fra Nazi-Tyskland, de er innvandringsfiendtlige og antisemittiske. Noen ganger er slike personer og organisasjoner voldelige og voldsfremmende (Store Norske Leksikon) Noen ganger kan ultranasjonalister ha nynazistiske trekk og det kan være vanskelig å skille dem fra hverandre.

- Høyreekstremisme

I min tekst brukes det til å beskrive personer og grupper som er villige til å bruke vold for å oppnå sine mål og har ingen eller liten tro på demokratiet. De blir med andre ord brukt på grupper og personer som er ytre-høyre rent politisk, men som det er vanskelig å stadfeste som klare fascister eller ultranasjonalister. Det er en hyppig brukt samlebetegnelse, som ofte misbrukes til å inkludere alle innenfor ytre-høyre (Store Norske Leksikon).

2.0 Metoderapport - Prosjektets begynnelse

I oktober 2019 tok jeg og Henrik Rambjør Hauken en prat på røykehjørnet på MCB. Siden jeg hadde vært på gjenforeningstreff med troppen min fra KFOR 1, snakket vi først om muligheten for å gjøre et prosjekt som handlet om krigene på Balkan og nasjonalismen som lå til grunn for den. Vi slo den idéen fort fra oss. Krigene som raste der på 90-tallet, var ikke lenger så aktuelle og vi ville trenge en helt spesiell historie for å fange interessen til landets store redaksjoner. Det er derimot en annen krig, hvor både ultranasjonalisme og nynazisme blir nevnt og det er krigen i Ukraina. Grunnen til dette er de frivillige bataljonene, som høyreekstreme fremmedkrigere hadde kjempet for og de russiske nynazistene som hadde kjempet for Separatistene.

Jeg hadde sett en dokumentarfilm på YouTube, som var relativt ny og dekket dette temaet på den ukrainske siden av krigen. Filmen het *Ukraine: Europe's Forgotten War - Robin Hood Complex* og regissøren bak den er den tidligere britiske marineinfanteristen Emile Ghessen. I dokumentarfilmen blir en nordmann som er på kontrakt for det ukrainske hæren intervjuet. Det kom også frem at han hadde tilbrakt tid hos militsgruppen Den Georgiske Legionen. Denne nordmannen er han vi har valgt å kalle 'Snøfte.' Han blir kastet ut av hæren etter en måned og skylden for dette legger han på den norske stat. På det tidspunktet hvor det siste intervjuet blir gjort, bor han i et samlingshus utenfor Azov-bevegelsen partiorganisasjon, National Corps, som er ukrainas mest kjente parti på ytre-høyre fløy. Her kommer Snøfte med noen ganske spesielle uttalelser. Han mener at han har blitt plukket opp av politiet og har blitt kjørt til en avsidesliggende politistasjon, hvor han ble utsatt for ti timer med tortur. Han kommer også med uttalelser som kan tolkes som direkte trusler mot den norske stat:

"They backed me into a corner, and gave me no way out. If they want a monster, I'll give them a fucking monster."

I 2019 ble det skrevet flere artikler om han. I Oleksiy Kuzmenko sin artikkel for Bellingcat, har de lagt frem skjermdump fra sosiale medier, hvor han har forsøkt å rekruttere amerikanske høyreekstreme til krigen(). Vice-media har også skrevet om fremmedkrigerne, hvor han blir koblet til forsøk på rekruttering av amerikanske høyreekstreme. Begge artiklene nevner også podkasten *Radio Wehrwolf*, som han har brukt til samme formål.

Det viktigste sporet for oss ble gitt i en artikkel fra Filter Nyheter. Det er en veldig kort sak, som referer til intervjuet som ble gjort i dokumentarfilmen *Robin Hood Complex*, men den skrivende redaktøren for Filter Nyheter, har også lastet ned bilder fra Instagram profilen til Snøfte, Klungtveit offentliggjør også hva Snøfte kaller seg på Instagram.

Vi hadde kanskje en case og det var kanskje mulig å kontakte han på Instagram? Et annet pluss var at ingen andre norske medier hadde intervjuet han.

Litt kaldt vann i blodet fikk vi av våre medstudenter som vurderte vår umiddelbare plan for prosjektet. De mente det ville være risikabelt å satse et helt prosjekt på en kilde. Da vi fikk denne kritikken, ble vi frustrerte, men i ettertid var dette en helt rettferdig kritikk, som vi heldigvis tok med oss.

Det var også andre ting ved hans historie som virket helt usannsynlige. Han hadde kun tilbrakt en måned i den ukrainske hæren, men han hevdet å ha vært ved fronten. Han skal ha blitt utsatt for ti timer med tortur, noe som han i podkasten *Radio Wehrwolf* omtaler som kosing, som ikke har gitt han noen skader. Dette måtte vi verifisere.

En ting var klart for oss. Skulle vi i det hele tatt ha en sjanse til å pitche dette til en redaksjon, måtte vi sette i gang tidlig. Derfor begynte vi å lese bøker om Ukraina og konflikten allerede i november.

28. november 2019 hadde vi en idèmyldring, hvor vi forsøkte å få frem så mye som mulig om dette temaet som mulig. Hvordan ser EU og NATO på denne problematikken? Er militsene og fremmedkrigerne knyttet til penger, hvor kommer disse pengene da fra? Er oligarkene i Ukraina involvert på noe vis. Er disse militsgruppene knyttet til organisert kriminalitet? Et av de viktigste punktene for min egen del, var å se om det gikk an å skaffe seg kontakter i Ukraina. Jeg hadde planlagt å dra dit i begynnelsen av desember og kunne tilbringe julen der.

Blant mylderet av post-it lapper var også de spørsmålene vi etterhvert ønsket å se nærmere på:

Hvem er fremmedkrigerne som dro til krigen?

Hvilken motivasjon hadde de for å gjøre det?

Hva skjedde med dem?

Hvilke konsekvenser har dette for global sikkerhet?

Del 1

Metoderapport

2.0 Metoderapport - Prosjektets begynnelse

I oktober 2019 tok jeg og Henrik Rambjør Hauken en prat på røykehjørnet på MCB. Siden jeg hadde vært på gjenforeningstreff med troppen min fra KFOR 1, snakket vi først om muligheten for å gjøre et prosjekt som handlet om krigene på Balkan og nasjonalismen som lå til grunn for den. Vi slo den idéen fort fra oss. Krigene som raste der på 90-tallet, var ikke lenger så aktuelle og vi ville trenge en helt spesiell historie for å fange interessen til landets store redaksjoner. Det er derimot en annen krig, hvor både ultranasjonalisme og nynazisme blir nevnt og det er krigen i Ukraina. Grunnen til dette er de frivillige bataljonene, som høyreekstreme fremmedkrigere hadde kjempet for og de russiske nynazistene som hadde kjempet for Separatistene.

Jeg hadde sett en dokumentarfilm på YouTube, som var relativt ny og dekket dette temaet på den ukrainske siden av krigen. Filmen het *Ukraine: Europe's Forgotten War - Robin Hood Complex* og regissøren bak den er den tidligere britiske marineinfanteristen Emile Ghessen. I dokumentarfilmen blir en nordmann som er på kontrakt for det ukrainske hæren intervjuet. Det kom også frem at han hadde tilbrakt tid hos militsgruppen Den Georgiske Legionen. Denne nordmannen er han vi har valgt å kalle 'Snøfte.' Han blir kastet ut av hæren etter en måned og skylden for dette legger han på den norske stat. På det tidspunktet hvor det siste intervjuet blir gjort, bor han i et samlingshus utenfor Azov-bevegelsen partiorganisasjon, National Corps, som er ukrainas mest kjente parti på ytre-høyre fløy. Her kommer Snøfte med noen ganske spesielle uttalelser. Han mener at han har blitt plukket opp av politiet og har blitt kjørt til en avsidesliggende politistasjon, hvor han ble utsatt for ti timer med tortur. Han kommer også med uttalelser som kan tolkes som direkte trusler mot den norske stat:

"They backed me into a corner, and gave me no way out. If they want a monster, I'll give them a fucking monster."

I 2019 ble det skrevet flere artikler om han. I Oleksiy Kuzmenko sin artikkel for Bellingcat, har de lagt frem skjermdump fra sosiale medier, hvor han har forsøkt å rekruttere amerikanske høyreekstreme til krigen(). Vice-media har også skrevet om fremmedkrigerne, hvor han blir koblet til forsøk på rekruttering av amerikanske høyreekstreme. Begge artiklene nevner også podkasten *Radio Wehrwolf*, som han har brukt til samme formål.

Det viktigste sporet for oss ble gitt i en artikkel fra Filter Nyheter. Det er en veldig kort sak, som referer til intervjuet som ble gjort i dokumentarfilmen *Robin Hood Complex*, men den skrivende redaktøren for Filter Nyheter, har også lastet ned bilder fra Instagram profilen til Snøfte, Klungtveit offentliggjør også hva Snøfte kaller seg på Instagram.

Vi hadde kanskje en case og det var kanskje mulig å kontakte han på Instagram? Et annet pluss var at ingen andre norske medier hadde intervjuet han.

Litt kaldt vann i blodet fikk vi av våre medstudenter som vurderte vår umiddelbare plan for prosjektet. De mente det ville være risikabelt å satse et helt prosjekt på en kilde. Da vi fikk

denne kritikken, ble vi frustrerte, men i ettertid var dette en helt rettferdig kritikk, som vi heldigvis tok med oss.

Det var også andre ting ved hans historie som virket helt usannsynlige. Han hadde kun tilbrakt en måned i den ukrainske hæren, men han hevdet å ha vært ved fronten. Han skal ha blitt utsatt for ti timer med tortur, noe som han i podkasten *Radio Wehrwolf* omtaler som kosing, som ikke har gitt han noen skader. Dette måtte vi verifisere.

En ting var klart for oss. Skulle vi i det hele tatt ha en sjanse til å pitche dette til en redaksjon, måtte vi sette i gang tidlig. Derfor begynte vi å lese bøker om Ukraina og konflikten allerede i november.

28. november 2019 hadde vi en idemyldring, hvor vi forsøkte å få frem så mye som mulig om dette temaet som mulig. Hvordan ser EU og NATO på denne problematikken? Er militsene og fremmedkrigerne knyttet til penger, hvor kommer disse pengene da fra? Er oligarkene i Ukraina involvert på noe vis. Er disse militsgruppene knyttet til organisert kriminalitet? Et av de viktigste punktene for min egen del, var å se om det gikk an å skaffe seg kontakter i Ukraina. Jeg hadde planlagt å dra dit i begynnelsen av desember og kunne tilbringe julen der.

Blant mylderet av post-it lapper var også de spørsmålene vi etterhvert ønsket å se nærmere på:

Hvem er fremmedkrigerne som dro til krigen?

Hvilken motivasjon hadde de for å gjøre det?

Hva skjedde med dem?

Hvilke konsekvenser har dette for global sikkerhet?

Tur til Kiev: 6.desember - 27.desember 2019

Selve målet for turen til Kiev var å gjøre research og å prøve å knytte meg opp til ekspertkilder i landet, spesielt forskningsgrupper og NGOer. Dette skulle vise seg å være vanskeligere enn først antatt. De jeg sendte mail til svarte ikke eller henviste meg til andre som heller ikke svarte meg. Jeg tok derfor kontakt med ei jeg hadde jobbet med i studentradioen i Bergen. Hun hadde vært trainee ved den norske ambassaden i Kiev. Hun satte meg i kontakt med Arve Hansen og Harald Hoff. De har begge erfaring med Ukraina, ultranasjonalistiske grupper og nynazister derfra, men på hvert sitt vis. Arve Hansen er nå forsker ved Universitetet i Tromsø og kan mye om den geopolitiske situasjonen i disse landene og Harald Hoff har vært frilansjournalist i Ukraina. Begge ga meg tips om hvilke forskere og organisasjoner jeg burde kontakte. I tillegg ga Hoff meg gode tips om hvordan jeg burde oppføre meg, hvis jeg kom i kontakt med nynazister(se vedlegg 1 og 2.)

Dette kom godt med da jeg møtte de europeiske nynazistene som var på Asgardsrei. Det første møtet beskrev jeg i innledningen og det var helt tilfeldig. Jeg hadde avtalt med Henrik

at jeg ikke skulle ta aktiv kontakt med noen organisasjoner på ytre-høyre, med tanke på sikkerhet, men jeg dro på den samme fotballpuben tre ganger til for å observere.

Denne puben lå like i nærheten av et samlingshus som Azov-bevegelsen besitter. Noen av arrangementene blir også holdt der. Det blir kalt Kossak-huset og var forøvrig en av naboene til hostellet jeg bodde på. Det jeg observerte på puben var i all hovedsak europeiske nynazister, til og med en god del av metalfolket så ut til å komme fra andre steder i Ukraina. Sikkerhetsreglene jeg hadde for meg selv, var at hvis jeg tiltrakk meg for mye oppmerksomhet, skulle jeg dra derfra uten å tiltrekke meg for mye oppmerksomhet.

Det jeg observerte var et tilfelle av sjikanering og trakassering av en kvinne fra Kambodsja, som var der sammen med sin britiske kjæreste. De som utsatte henne for denne oppførselen var alle nynazister fra et annet land. Jeg mistenker at de kom fra Finland, siden ei dame som var i deres følge og som jeg kom i snakk med, var derfra. Det var også et tilfelle av vold som hadde skjedd der i dagene det pågikk. Omstendighetene vet jeg ikke, for jeg kom etter at det hadde skjedd, men det var alvorlig nok til at en damene bak baren eskorterte meg til en bås på et bakrom, hvor hun forklarte at det hadde vært en slåsskamp og hun ba meg innstendig om å ikke blande meg med de andre som var der. Fra plassen min så jeg PR-maskineriet til Azov-bevegelsen i fullt arbeid, hvor de intervjuet et nederlandsk band, som fortalte om sine opplevelser og de gjentok at de ikke fikk lov til å opptre i Nederland. De som intervjuet dem var ukrainske og de gikk i helt vanlige klær.

Jeg opplevde også en stor grad av paranoia andre steder i nærheten også. På en irsk-pub like ved, ble jeg utsatt for tilrop fra to stykker. Jeg antar at jeg fikk disse tilropene fordi jeg hadde kommet inn alene og satt ved baren med ølen min og tastet på telefonen. Festivalen spredte frykt på hostellet også. De turte ikke å nevne festivalen med navn, men de uttalte at de var ekstra på vakt i dagene da festivalen pågikk.

Det jeg lærte var et reaksjonsmønster. Hvis jeg fikk en dårlig magefølelse, så dro jeg. Dessuten fant jeg ut at jeg kan snakke meg ut av en situasjon, hvis jeg blir presset opp i et hjørne. Den kanskje viktigste lærdommen var å se hvor fort en situasjon kan eskalere. Dette handler ikke så mye om hva du har blitt fortalt, for min del handler det om livserfaring og at jeg har måttet håndtere ustabile og impulsive mennesker fra før.

2.1 Researchfasen

Da jeg kom hjem, satte vi for alvor i gang med å gjøre research. Det er litt utfordrende å sette en sluttdato for når vi var ferdige med akkurat denne biten, siden vi har drevet med frem til sommeren 2021, men under andre forhold og med andre motiv. Hovedfasen varte frem til vi fikk landet Aftenposten som redaksjon. Intervjuene med ekspert kildene ble i all hovedsak gjort fra desember 2020 til januar 2021. Motivet for hovedfasen var å tilegne oss nok kunnskap, slik at vi kunne levere en skikkelig pitch til graveredaktørene som kom til klassen vår. Dette skulle skje høsten 2020.

Fremmedkrigere og krigen i Ukraina: Fra Euromaidan til i dag.

En av hovedgrunnene til at de frivillige bataljonene oppstod, ligger i det som skjedde umiddelbart etter at 'Euromaidan' fikk en blodig slutt. Her hadde ukrainas ytre-høyre blitt lagt merke til, men de var en liten gruppe ut av helheten som utgjorde protestene. Euromaidan hadde heller ikke et tankegodt som er ultranasjonalistisk eller fascistisk. I første omgang handlet det om at samarbeidsavtalen med EU ikke ble underskrevet, men ettersom protestene ble forsøkt oppløst av vold fra sikkerhetspolitiet, ble flere lag av samfunnet med i protestene og innholdet ble utvidet til å handle om verdighet, demokratiske rettigheter og anti-korrupsjon. En 'radikalisering' av Euromaidan skjedde som følge av volden demonstrantene ble utsatt for, ikke innblanding fra ytre-høyre, men de var tilstede og propagandaen som var i form av bannere og klistremerker, var også veldig synlig. Dessuten ble de brukt i russisk propaganda for å sverte Euromaidan (Shekhovstov&Umland, 2014, s. 3.)

Etterspillet av Euromaidan var at presidentskapet til Viktor Janukovitsj ble oppløst, hvorpå han senere rømte til Russland og en overgangsregjering ble satt inn for å styre. Denne overgangsregjeringen støttet fort på utfordringer som de ikke hadde midler til å løse (Shekhovstov&Umland, 2014, s. 4.) Den russiske invasjonen og annekteringen av Krim og de pro-russiske protestene sørøst i landet. Dette spredte seg til store byer som Kharkiv og Odessa, en populær idé som galvaniserte russiske ultranasjonalister, var at fylkene Luhansk og Donetsk skulle inngå i en føderasjon kalt 'Novorossiya' med autonomi, men klart under russisk innflytelse (Bukkvoll, 2019, s. 2.)

Hæren kunne ikke hanskkes med problemet. De hadde slitt under flere tiår med dårlig ledelse og økonomi, så selv om de på papiret hadde en styrke på 134.000 soldater, var de i realiteten rundt 6.000. Derfor ble de frivillige bataljonene stiftet. Det var 37 av de og ti av de var ledet av ultranasjonalister, noen hadde en ledelse med nynazistiske trekk. De mest kjente er Høyre Sektor, som er en paraplyorganisasjon ultranasjonalistiske grupper. Den som er mest kjent er Azov-bataljonen. De ble sett på som spesielt hardføre og kamplystne, derfor tiltrakk de seg også frivillige fra andre lag av samfunnet også. Det er også disse som er mest kjent for høyreekstreme fremmedkrigere. De var en viktig del i krigen i den første fasen, men den ukrainske hæren tok mer og mer kontroll. Etter 2015 har de fleste av disse gruppene blitt tatt opp i en større hærhet og navnet deres har blitt visket ut, eller så er de en stående styrke innen nasjonalgarden og politiet (Bukkvoll, 2019, s. 5.)

Separatistene:

De frivillige bataljonene spilte en større rolle for ukrainas del, i og med at de sørget for at separatistene ikke spredte seg lenger vest, men det er flest fremmedkrigere som har søkt seg til separatistenes side. Dette gjelder russere og den store kossakkbevegelsen i Russland, men også høyreekstreme fremmedkrigere. Ellers i Europa kommer det av de nære båndene som mange partier og grupper på ytre-høyre har til ultranasjonalistiske bevegelser i Russland, men også fordi Putin blir sett på som en sterk leder, som har en politikk de kan stille seg bak. I Russland har det skjedd en splittelse i det ultranasjonalistiske miljøet. En side støtter Kreml

og separatistene, den andre delen som har blitt liten eller borte, ville ha et slags 'Euromaidan' i Moskva(Yudina&Verkhovsky, 2019, s. 10.) De russiske nynazistene og deres paramilitære grupper ble underlagt større formasjoner. På denne siden har de store militsgruppene blitt underlagt strengere kontroll og sentralisering. Noe som har ført til at de fleste fremmedkrigerne har forlatt Donbass(Poluhkina, 2019.)

Etterspill:

Det har skjedd menneskerettighetsbrudd på begge sidene av krigen og enheter som har vært ledet av ultranasjonalister, har begått dem. En journalist har beskrevet det som har skjedd som "bøllete oppførsel", hvor sivile har blitt tvunget til å grave skyttergraver, de har blitt utsatt for vold og presset for penger. sivile har også blitt skutt ned, men det har ikke vært systematisk(se vedlegg 3.) Mange av de frivillige bataljonene har blitt beskyldt for dette, ikke bare som har en ultranasjonalistisk ledelse. En fremmedkriger vi har snakket med har uttalt at "torturen i krigen var en del av avhøret"(se vedlegg 4.) På separatistenes viser rapporter at det vært utstrakt bruk av tortur, vold og henrettelser av krigsfanger. Her har vi også et klart eksempel på markedsført vold. Gruppen Rusich, som bestod av nynazister fra St.Petersburg tok en ukrainsk milits i et brutalt bakhold i september 2014. De poserte med på bilder med de døde fra bakholdet og skamferte likene. Videoer og bildene derfra blir fremdeles brukt av dem i deres propaganda.

Krigen pågår fremdeles, men det er nå en stillingskrig og siden de mest berømte enhetene ikke tar inn frivillige i like stor grad, så har de fleste fremmedkrigerne forlatt landet. Så langt har ingen av de mest berømte militsgruppene greid å omgjøre deres deltagelse i krigen til politisk kapital(Umland, 2021 s. 12.) Azov har vært mest vellykket, hvor partiorganisasjonen organiserer konferanser og andre tilstelninger som tiltrekker seg ytre-høyre fra store deler av verden(Gomz & Zajaczkowski, 2019, s.15)

Det har ikke vært et tilfelle av høyreekstrem terror som har skjedd som følge av krigen, men det har vært nære på. En høyreekstremist forsøkte å smugle våpen ut av Ukraina for å gjennomføre en terrorhandling. Et beslag av store våpen ble gjort i Italia og en italiensk rekruttør tilknyttet Azov-bevegelsen har forsøkt å rekruttere britiske høyreekstremer tilknyttet gruppen National Action (MacKenzie & Kaunert, 2019, s. 10.) På russisk side har de paramilitære treningsleirene fått mye oppmerksomhet. En organisasjon som deltok i krigen er den Russiske Imperiale Bevegelse. De har en treningsleir i St.Petersburg kalt Partizan. To av nynazistene som begikk Gøteborg bombingene i 2016 skal ha vært på denne treningsleiren. Lederne for gruppen Rusich har vært instruktører på militære samlinger for skolebarn i Russland. Det kan hende at de har gitt nynazister fra Polen trening også, men dette kan være trolling og propaganda fra deres side. Det er meget sannsynlig at begge to har vært kontraktører i Syria, men det er uvisst om de har deltatt direkte i kamper som kontraktører(Poluhkina, 2019.)

Motivasjon:

Hva som er motivasjonen til fremmedkrigerne kan være et vanskelig spørsmål å svare på. Blant de fremmedkrigerne vi har snakket med har noen valgt å kjempe på grunn av ideologiske årsaker, flesteparten av de har dratt som følge av eventyrlyst. En ting som er viktig å huske på, er at de kommer fra voldelige miljø og derfor har de lyst til å se om de takler redselen og stresset som en aktiv krig påfører et menneske.

Forskeren Kacper Rekawek har noen svar etter å ha intervjuet et tjuetalls fremmedkrigere i forskningen sin. Han har delt de inn tre kategorier: *Resetters*, *Ghosts* og *Adventurers* (se vedlegg 4.)

Den første gruppen ønsker å forandre livet og bruker krigen som et springbrett til en annen karriere. *Ghosts* eller spøkelsene har deltatt en kort periode i krigen uten å gjøre noe stort nummer av seg, noe som er sannsynlig, siden de frivillige bataljonene ikke straffet frivillige som bare stakk fra bataljonen. Den siste kategorien er den største, men som forsker Tore Bukkevoll har sagt, så er det også voldsfantasier som kanskje kan ha motivert mange.

2.2 Utforming:

Til å begynne med hadde vi tenkt å lage en dokumentarfilm om Snøfte og hans radikalisering, som kulminerte med at han vervet seg til en militsgruppe i Ukraina. Dette ble mer eller mindre umulig da verden ble stengt ned som følge av korona-pandemien. I tillegg til dette så er Henrik i risikogruppen for koronasmitte, siden han er organtransplantert. Det ville være vanskelig for han å ha ansvaret for filmingen, med mindre vi gjorde mesteparten av det utendørs. Det er jo heller ikke slik at man bare kan begynne å filme, selv om noen dokumentarfilmer har blitt til på denne måten, men min erfaring med slike filmer er at man har oppdaget i ettertid at de sitter på filmmateriale som er gull verdt. Tid var ikke en luksus vi hadde og hvis Henrik ikke kunne være med å filme, hadde vi ikke noe materiale heller. Vi forandret derfor planene. Nå skulle vi lage en artikkelserie om Snøfte og hans forsøk på å bli fremmedkriger. En alternativ plan var å lage en podkastserie, men mange av de samme utfordringene lå til grunn for at dette kunne bli vanskelig, spesielt med tanke på Henrik og korona. Den siste prosjektskissen vi leverte i mai 2020, hadde en plan a, som var artikkelserien og en plan b som var podkastserien.

2.3 Det første møtet med Joachim:

Etter å ha rådført oss med veilederen vår, Kristine Holmelid, tok vi en prat hvor hun realitetsorienterte oss.

Ønsket vi å dykke ned i et høyreekstremt miljø, med tanke på vanskelighetene det medfører og potensielle farlige situasjoner som kan oppstå? Vi skulle tross alt ha nær kontakt med en person som har fungert som rekruttør og har truet den norske stat i eksplisitte termer.

Min motivasjon var først og fremst at dette er et spennende miljø, men jeg var også spent på hvordan jeg ville takle det. Å møte han ville nok gå greit, men det gjelder å opptre troverdig og profesjonelt. På det tidspunktet hadde jeg ingen erfaring som nyhetsjournalist, kun som kultur-og musikkjournalist. Det er to helt forskjellige verdener, men de er mer lik enn det man skulle tro. De fordelene jeg har, er at jeg er godt voksen og har en porsjon livserfaring. En annen fordel som jeg dro mye nytte av, er at jeg har tjenestegjort profesjonelt for den norske hæren i utlandet. I fremtidige intervjuer med Snøfte, ville hans korte periode i den ukrainske hæren bli et samtaleemne og er det en ting alle utenlands veteraner opplever, så er det å møte personer som gjerne skulle ha tjenestegjort, mens som lyver på seg denne erfaringen. Jeg har også jobbet som booppfølger for personer med rusutfordringer, derfor har jeg erfaring med å roe ned personer som er veldig aggressive og som har lav terskel for å ty til vold, i minste fall komme med akkurat nok sjikane. Å være i slike situasjoner krever ikke alltid at du må være veldig modig, men det handler om at du skjuler din egen nervøsitet og frykt.

Dessuten hadde jeg allerede lagt ned såpass mye tid og egne penger, at svaret mitt ble ja. Utfordringene stod derimot i kø. Vi ville vært absolutt naive, hvis vi trodde at Snøfte kom til å være hundre prosent ærlig med oss og hans dokumenterte historie fra hans tid i Ukraina, var mildt sagt fantastisk. Vi måtte vente med å kontakte familien og personer rundt han, for det kunne provosere han, fortalte Kristine. Målet vårt var å finne kilder i Ukraina som hadde vært rundt han, men takket være en verdensomspennende pandemi, kunne vi møte disse fysisk. Kontakten måtte derfor gjøres over nettet og intervjuene med dem måtte gjøres over krypterte kanaler som Telegram og Whatsapp. Det er en god reserveløsning, men du besøker de ikke der hvor de er, så en god del av inntrykket av dem uteblir. Dessuten får du ikke gjort en fullgod observasjon av casene og du får heller ikke vært i landet, hvor dette pågår.

Vi kontaktet Snøfte på Instagram, siden det var den kommunikasjonskanalen som vi var sikre på at han ville respondere på. Vi hadde funnet et gammelt telefonnummer på et helt vanlig søk, men det var ikke lenger, men hellet stod oss bi. Snøfte svarte så og si umiddelbart på meldingen vår. Utgangspunktet for meldingen, var at vi ikke ønsket å presentere dette som noe omfattende. Derfor skrev vi at miljøet hans hadde vekket nysgjerrigheten vår og lurte på om vi kunne møtes for en prat. Snøfte ville gjerne at vi skulle møtes i skogen og snakke rundt et bål. Jeg tolket dette som at han testet oss, kanskje for å se hvor langt vi var villige til å gå. Dette løste vi med en god porsjon humor. Vi skulle tross alt ikke på et stevnemøte, hva med et offentlig sted som en pub eller en restaurant i nærheten av der han bor? Snøfte satte pris på humoren og gikk med på forslaget vårt.

Vi tok de sikkerhetsforanstaltningene vi kunne før dette møtet. Sammen med Kristine hadde la vi en plan for hvordan vi skulle forholde oss til han og det var å la han snakke ut. Vi skulle ikke utfordre han på hans ideologi eller de andre usikre momentene rundt hans historie. Vi

meldte også fra til Kristine da vi dro, hvor vi skulle være og vi skulle også melde fra så fort møtet var over.

Snøfte hadde blitt informert om hvor vi kom til å sitte på restauranten og han ankom med samboeren sin. Inntrykket mitt var ikke at dette var et spesielt varmt forhold. Hun sa ikke noe til oss og Snøfte ba henne om vente i restauranten til vi var ferdige med å prate. Snøfte geleidet oss til uteområdet, slik at han kunne røyke og ikke minst drikke. Han bestilte to øl i slengen og drakk med begge nevene, men han trengte ikke noe alkohol for å prate fritt. Det gjorde han med en gang og uten stopp. Jeg og Henrik startet praten med å forklare prosjektet vårt for han og at vi skulle pitche dette prosjektet til Norges største redaksjoner til høsten. Ikke noe var sikkert, men vi hadde troen på at vi skulle få publisert det et eller annet sted. Det viktigste var å realitetsorientere han. Ja, han hadde blitt omtalt i utenlandske medier før, men i ganske små kanaler, som Bellingcat og Vice Media. I Norge, kun i Filter Nyheter. Det er en annen virkelighet å komme på førstesiden i VG eller i et helgemagasin for den saks skyld. Derfor måtte han regne med at dette kunne påvirke han og livet hans. Snøfte svarte at dette var han forberedt på.

Verken jeg eller Henrik hadde trodd at samtalen skulle gå så bra som dette. Snøfte var åpen om seg selv, men dette var også hans versjon av sannheten. Jeg merket meg at han snakket veldig mye om tiden ved fronten. Det var tydelig at denne tiden, som var minimal, betydde mye for han. Han definerte seg ikke som nynazist, men som nasjonalsosialist. Vi spurte forsiktig om ikke dette gjorde han til en nazist? Dette var han uenig i. Tankegodset hans kom kanskje fra 30 og 40-tallet, men han ville ikke bygge opp et nytt tredje rike. Snøfte fortalte mye og snakket uten stopp, men det virket ikke som om det var en bevisst strategi, men at han likte oppmerksomhet, noe som også var inntrykket mitt fra dokumentaren han hadde medvirket i, men før eller siden trækker han feil og kommer med uttalelser som at han er nasjonalsosialist.

Da møtet var over hadde vi noen spørsmål som vi måtte ha klarhet i før vi gjorde et formelt intervju med han. Var han voldelig mot samboeren sin? Hadde han rusproblemer? Og det viktigste: Hvor mye av det han fortalte var sant?

2.4 Et nytt miljø etterforskes:

Sommeren kom og vi bestemte oss for å utnytte ferien, slik at vi skulle være best mulig skodd for pitching som skulle tilta på høsten. Nå skulle vi utvide prosjektet til å inkludere et annet miljø, det norsk-russiske nynazist miljøet på østlandet. Personen vi søkte var Yan Petrovskiy. Det er noen umiddelbare fordeler med dette miljøet. De er ganske godt dekket her i Norge, så det ville være mulig å kontakte flere ekspertkilder som kunne uttale seg om de. Flere av personene som var involvert er relativt kjente skikkelser innenfor nynazistiske kretser, sånn som Ronny Bårdsen, en av lederskikkelsene i den Nordiske Motstandsbevegelsen. En annen kjent figur er Oleg Neganov, som ble jihadist og dro til Syria i 2014 for å kjempe for IS. Den tredje skikkelsen som er verdt å nevne er Yan. Han er kjent fra dette miljøet og Odins Soldater, før han ble kastet ut av Norge i 2016, på grunn av at han er en trussel for Norge

sikkerhet. Han kjempet for separatistene fra 2014 til 2015, og det var ikke for hvilken som helst gruppe heller.

Yan Petrovskiy var nestkommanderende i Rusich, en liten paramilitær gruppe, hvor kjernen bestod av nynazister fra St.Petersburg. En av disse er lederen Aleksiy Milchakov, som gjorde seg beryktet i russiske nettforum, hvor emnetrådene var "doghunters." Ifølge SOVA-center i Moskva, som følger tett med på hva det russiske ytre-høyre foretar seg, er dette snakk om et subkulturelt nettfenomen, hvor de jakter på løshunder som det er mange av i Russland og de tar bilder av at de dreper dem, noen ganger på bestialsk vis. Bildene blir så postet på nettet. Selv hevder Milchakov at bildene er manipulert.

Sommeren 2014 dro gruppen til Donbass og tjenesteområdet som skulle gjøre de kjent over hele verden ble Luhansk. Rusich ble underlagt militsen Batman Rapid Response Group. Lederen var Alexander "Batman" Bednov, som ble tatt av dage i januar 2015. Som følge av dette, ble Rusichs neste krigsskueplass Donetsk.

I krigen skulle de bidra til sin egen blodige myte. De gjennomførte et dårlig koordinert bakholdsangrep 5. september 2014, hvor de skjøt en lastebil og to SUVer i brann. Anslaget på de drepte er mellom åtte og 14. Det har blitt tatt flere bilder av dem, hvor de poserer med brente kropper i bakgrunnen. Det mistenkes at Milchakov skal ha skamfert et lik. Dette er liket av den yngste som falt i bakholdet. Kroppen hans blir skutt sønder og sammen. Øret er også blitt kuttet av. En som har på seg samme uniform som Milchakov holder et avskåret øre i hånden på et bilde. De mest bestialske bildene av Milchakov viser aldri hele han, bare foten og hånden. Derfor blir det vanskelig for en avis å navngi ham som gjerningsmann, når man bare er 95% sikker på at det er han.

Etter et år i krigen, drar de derfra. Dette sammenfaller også med at separatistmilitsene blir tatt under mer formell kontroll. Både Petrovskiy og Milchakov har senere blitt koblet til paramilitær trening og som kontraktører i Syria.

Det ville ikke bli en enkel oppgave å finne kilder som kunne fortelle noe om det, men vi hadde en plan. Vi bestemte oss for å kontakte en fremmedkriger vi har kalt 'Tjorven.' Grunnen er at han kjempet Azov-bataljonen fra krigens start, men vi hadde også sett på nettet at han hadde kommunisert med Petrovskiy på VK. Dette var i forbindelse med at kommandanten hans ble drept. Tjorven uttrykte sympati med han på veggen hans. Tjorven hadde også uttalt i et annet intervju om at han hadde kommunisert med fremmedkriger som kjempet for separatistene, hvor de ønsket hverandre alt hell og lykke til i deres respektive foretak, men hvis de møttes på slagmarken ville ingen nåde bli bedt om og ingen nåde bli gitt.

Henrik gjennomførte en bakgrunnssamtale med han i slutten av mai 2020. Han kunne bekrefte at han hadde kommunisert med en norsk-russer som hadde kjempet for separatistene. Han ga oss også nyttig info om livet etter krigen. Han var ikke nynazist lenger og han var helt åpen om at han slet med PTSD etter krigen. Livet hans nå bestod i å være kontraktør i Afrika og å være en god ektemann for sin ukrainske kone, som er jødisk.

Livet er med andre ord ikke noen dans på roser for fremmedkrigerne etter deres tjeneste, selv ikke for en “resetter” som Tjorven. Det meste av forskningen på de russiske fremmedkrigerne forteller samme historie. De blir ikke akseptert av andre veteranforeninger, som er godt etablert i Russland. Valgene er å forsøke å slå seg opp i politikken, som ofte mislykkes eller å gå inn i den omfattende sikkerhetsindustrien, og under det voktende øyet til russiske sikkerhetsmyndigheter.

2.5 Kildejakt alene:

Med Henrik i full jobb og med et aktivt koronavirus, ble det opp til meg å forsøke å grave opp kilder som kunne bidra til prosjektet vårt. Tidligere på året hadde jeg snakket med en norsk ekspert på ytre-høyre. Jeg ble mildt sagt overrasket over at han foreslo et samarbeid med en gang. I mailen hadde jeg nevnt at vi så på fremmedkrigere i Ukraina og han var behjelpelig med å gi oss råd etter flere år med research i Ukraina og andre deler av Øst-Europa, men han var veldig pågående i sine forsøk på å bli med på prosjektet vårt, noe han foreslo igjen mot slutten av samtalen. Med tanke på at jeg skulle se nærmere på miljøet rundt Petrovskiy, foreslo han at jeg pratet med en person som hadde vært nære miljøet, men som ikke delte samme ideologi. ‘Reodor’ som vi har kalt han, kontaktet jeg i mai og han var over gjennomsnittet paranoid. Jeg tok opp en samtale med en opptaker mot mobilens høytaler, da han lurte hvorfor det var så mye lydforskjell da jeg snakket. Jeg bortforklarte det med at boligen min la i en fjellside og at jeg hadde dårlige dekningsforhold. Vi avtalte at jeg skulle møte han i slutten av august.

Jeg fryktet ikke at det skulle skje noe skummelt i mitt første møte med Reodor og jeg hadde bare tenkt til å bruke anledningen til å gjøre Reodor trygg på meg. Jeg var redd for å gjøre noen tabber, siden dette var upløyd mark for meg. Noen sikkerhetsforanstaltninger hadde blitt tatt. Henrik hadde blitt informert om hvilket utested jeg skulle møte han og jeg skulle melde ham hvis det ble utrygt, han ville så kontakte politiet.

Reodor møtte opp og varmet sakte opp i mitt nærvær. Han synes det var merkelig at en mann i min alder tok en mastergrad og han hintet flere ganger til at jeg kunne være ANTIFA. Mine år som musikkjournalist reflekteres i klesstilen min, men på de møtene jeg har gjort med personer fra ytre-høyre, går jeg bevisst med langt mer anonyme klær, siden noen musikkformer som punk og hip-hop kan få dem til tro at du antirasist og en potensielt voldelig antirasist. Jeg valgte å være ærlig med han og sa at jeg har aldri vært en del av ANTIFA, men jeg kjenner flere som er det. Han fortalte meg grunnen til hans bekymring. Han hadde blitt drapstruet av personer som har denne tilknytningen. Dette ble etterfulgt med trusler om at han har gode advokater og han ville ikke nøle med å bruke dem mot meg, hvis jeg behandlet han dårlig. Her beroliget jeg han med at jeg måtte forholde meg til presseetikken

Dette godtok Reodor, men han var fremdeles forsiktig. Det hendte at han var oppfarende når vi hadde en vanlig diskusjon om noe trivielt som miljøvern. Oppførselen var merkelig. Dette

er tross alt en voksen mann, som ikke takler uenighet, men dette var et nytt miljø for meg og det kunne være situasjonen som gjorde han oppfarende. Vi avtalte at jeg skulle gjøre et fullt bakgrunnsintervju med han senere den samme uken

Det skulle ta en uke før vi møttes igjen. Jeg hadde telefonkontakt med han og jeg gjorde mitt ytterste for å mase så forsiktig som mulig. Til slutt sa han ja, han ville at vi skulle gjøre det på en pizzarestaurant i nærheten av der han bor. Vi gjorde unna noen formelle ting først. Jeg spurte om han ville gjøre et intervju med oss hvis vi kom til å publisere saken vår, at prosjektet vårt kunne bli publisert i et stort medium? Han svarte ja, medier var han ikke ukjent med. Da spurte jeg om jeg kunne ta opp samtalen på en opptaker, dette var også greit.

Reodor fortalte at en første kontakt i det norsk-russiske miljøet, skjedde på en nazi-musikk festival i Tyskland. Han fortalte oss også om personene som kom fra dette miljøet. De opplysningene han ga som var interessante var at det visstnok skulle eksistere to paramilitære treningsbaser i Norge. De var anlagt på to småbruk i østlandsområde og formen på de var som en nærstridsløype, som er noe som infanterister må gjennom i førstegangstjenesten. Våpnene som ble brukt var norske militære våpen, men han ville ikke si hvor de var. Jeg og Henrik hadde hørt et rykte om at Petrovskiy skulle ha kriget i andre land enn Ukraina, nærmere bestemt hadde vi hørt at han hadde kriget i Syria. Reodor sa at han hadde hørt det samme, men han uttalte bare at det var “langt unna Norge.”

Etter praten ringte jeg til Henrik og fortalte hva Reodor hadde sagt. Dette med treningsbaser var veldig interessante, men jeg var skeptisk. Ja, dette miljøet var ambisiøst i sin tid, men dette gikk flere år tilbake og uansett hvor landlig et sted måtte være, en gjeng paramilitære som snakker gebrokkent norsk blir lagt merke til. Vi gjorde noen undersøkelser rundt, men jeg fant en gammel avisartikkel fra Dagbladet om dette fra 2014, men her var ikke militære våpen nevnt. Da jeg hadde kommet hjem til Bergen fikk jeg et bilde av Reodor. Det var kornete og dårlig kvalitet. Det virket som et skjermdump av en video. Bildet viser en mann, som er kledd som en lokal afghaner holde det som ser ut som et geværløp mot ansiktet. Påskriften lød: “God våpenføring.” Reodor hevdet at dette bildet hadde blitt tatt i nærheten av der hvor russerne er i Libya. Klærne til personen på bildet, typografien på landskapet og den dårlige bildekvaliteten gjorde at jeg mistenkte at dette var en bløff. Jeg foretok et veldig enkelt bildesøk i google og fant ut at bildet var minst 7 år gammelt. På bakgrunn av dette valgte vi å anse Reodor som en lite troverdig kilde.

Vi oppdager “Russeren”:

Mens jeg fremdeles var på østlandet forsøkte jeg å finne ut så mye som jeg kunne om det norsk-russiske nynazist miljøet. Det var ingen mangel på nyhetsstoff, siden miljøet hadde gjort seg veldig bemerket under utvisningssaken av Datsik. Miljøet fremsto som ganske typisk andre miljøer av denne typen, hvor de “troller” på nettet og får miljøet til å fremstå som skumlere enn det egentlig er. Det som er interessant med gjengen som hadde Metal Tattoo som base, er at de skaper sine egne begivenheter. De filmet at Datsik søkte om asyl, hvor han har med seg et ladd håndvåpen. Denne filmen finner man fremdeles på YouTube.

Dessuten hadde Ronny Bårdsen utgitt seg for å være Datsik og det er godt mulig at det var de som spredte rykte om at Datsik hadde blitt drept i et norsk fengsel. Det er også blandet med reelle farlige handlinger. En liste fra politiet, som inneholdt navnene og bildene av aktivister fra Blitz-huset, hadde kommet i deres hender og denne listen ble spredt til et forum for russiske nynazister. Det er ingen som vet hvordan de fikk tak i denne listen.

Jeg så en skikkelse gå igjen på noen bilder og han virket ikke spesielt aktiv i miljøet, men jeg fikk navnet hans. Facebook-profilen hans var åpen og det virket ikke som han delte samme ideologi som miljøet han ble avbildet med. Han drev også med forskjellige kunstneriske prosjekter. Jeg var fremdeles usikker, så neste skritt var å se om jeg kunne få noen som hadde god peiling på miljøet til å uttale seg. Valget falt på Harald Klungtveit.

Over en kaffekopp utvekslet vi opplysninger. Jeg var veldig var med å si for mye, siden ingen norske medier har snakket med Furholm før. Klungtveit forholdt seg profesjonell, men han var interessert i prosjektet vårt. Jeg viste han et bilde av Russeren og han kunne bekrefte at han satt på mye informasjon om miljøet. Klungtveit spurte om Snøfte, men han var interessert i hvordan livet hans er.

Russeren - En kilde som er aktivist:

På sensommeren ble denne kilden kontaktet og vi gjennomførte flere samtaler med han. Det vi var veldig interessert i var hvordan han knyttet seg til miljøet på østlandet. Det er bilder av han hvor det ser ut som han driver med selvforsvarstrening med noen fra miljøet og han har vært veldig aktiv i å filme miljøet, blant annet mye fra utvisningssaken mot Datsik. Hvis noen kommer så nært innpå et såpass ekstremt miljø, må man ha opparbeidet seg en viss porsjon tillit. Da vi stilte han spørsmål om dette, ble han irritert og sinna. Trodde jeg at han er nynazist? Jeg beroliget han med at vi må sjekke alle personer som vi kommer i kontakt, og at det bare vare en formalitet.. Dette ga han en viss grad av trygghet, men vi kom aldri helt til bunnen av hvordan han ble innblandet i dette miljøet.

Når det gjelder motivasjonen hans eller tendensen hans som det kalles i journalistisk teori, ser det ut til å være hevn. Han uttalte til meg at måtte love å “knuse de russiske nynazistene.” Jeg omformulerte det til “jeg skal gjøre mitt ytterste for å avdekke de russiske nynazistene.”

Russeren ga oss mye god informasjon. Det var han som fortalte oss om koblingen mellom Yan Petrovksiy og Aleksiy Milchakov. Han ga oss utrolig mye bildemateriale og egne dokumenter om miljøet i Oslo. Men det var også skjær i sjøen. I et intervju med han hevdet han at en person fra Oslo-miljøet hadde reist ned sammen med Vlad. Ut fra de opplysningene jeg hadde om denne personen, kunne ikke dette stemme. Han begynte også å uttale seg om krigen i Ukraina og her merket jeg at opplysningene han kom med var hentet fra overskriftene de siste fjorten dagene, men han virket overbevisende. Det farligste momentet var da han ga oss pornografisk materiale, hvor en kvinne fra dette miljøet utfører seksuelle handlinger. Vi tok dette med en god porsjon humor da han sendte det til oss, men spøken var ikke morsom da vi oppdaget hvor dette materialet hadde blitt spredt på nettet. Aktivister har

opprettet en støtteside for datteren til denne kvinnen, sexvideoen har blitt lastet opp på denne nettsiden. Latteren var med andre ord ikke så løs lenger.

Jeg og Henrik var helt enige i at han hadde gitt oss mye god informasjon, men vi stolte heller ikke helt på han og for meg var det tydelig at han var ute etter å skade personene fra dette miljøet, uten noen tanke på deres nærmeste.

Han ga oss også tilgang til et betydelig bilde og videoarkiv, som vi kunne bruke og han skulle ikke ha noe honorar for bruken av det. Det var mye interessant der, men det var også et problem. Mye av dette materialet var flere år gammelt og kontoene som han hadde lastet det ned fra, var ofte slettet. Det ville være nærmest umulig å verifisere dette materialet og knytte det til den originale avsenderen, som digital kildekritikk krever. Det materialet som hadde mest verdi, var det som han hadde filmet selv med kamerapenn fra Datsiks utvisningssak. Problemet er at denne biten av Petrovskiy sitt liv har blitt veldig godt dekket fra før og vi stilte oss tvilende til at en redaksjon ville dele vår entusiasme for disse bildene i like stor grad. Den hjelpen som Russeren ga oss som var mest nyttig, var en intim innsikt i dette miljøet og samtlige av dem som var knyttet til det. Takket være denne informasjonen, er jeg og Henrik de i Norge som kanskje vet mest om dette miljøet, men vi måtte hele tiden være forsiktige for å ikke bli styrt eller lurt av kilden vår. Dessuten hadde han vært en kilde til flere journalister, blant annet til Christine Svendsen som har skrevet om Petrovskiy og en annen fra dette miljøet.

Det vi lærte av vår kontakt med Russeren, er forskjellen mellom journalister og enkelte aktivister. Jeg vet ikke om det er en sammenheng mellom et veldig hard og ekstremt miljø, og at responsen fra aktivistene blir derfor like hard, for dette er det eneste beviset jeg har, men det viser hvor sterkt hevnmotivet kan være.

Kildekritiske tabber vi oppdaget hos journalister:

Det er utrolig lett å falle i fellene til kilder som enten med viten og vilje går inn for å skade arbeidet ditt eller som er psykiske ustabile og som lyver om sin egen historie. Det eneste effektive motgiften mot dette er kunnskap om miljøet du ser på, kombinert med begivenhetene på bakken, bevisene som du legger til grunn og kildekritikk. Det jeg har erfart i løpet av dette prosjektet, er hvor lett profesjonelle journalister kan gjøre feil i jakten på den gode historien. Det vi opplevde, var at en journalist vi jobbet med på prosjektet, mentet at Petrovskiy hadde blitt tiltalt for å ha begått krigsforbrytelser i Ukraina. Her må jeg også være selvkritisk. Dette ble tatt opp på et møte rett før vi skulle begynne å skrive våre første utkast og fokuset mitt var da ikke på researchen. Da denne tiltalen ble nevnt i nok et møte i mai, begynte jeg å se på min egen research. Hadde dette kommet fra oss? Det kunne jeg ikke finne. Jeg så gjennom kildene som journalisten hadde lagt til grunn for denne påstanden. De kom fra to nettsted, som ikke er noe særlig store og det hadde ikke blitt omtalt i noen andre medier. På den ene nettsiden dukket vår venn Russeren opp, som kilden til denne påstanden. Vi gikk en ekstra runde og kontaktet en advokat i Norge, som er en ekspert på domstolen i Haag. Hun kunne fortelle at domstolen hadde gjort forundersøkelser til en rettsprosess rundt

krigen i Donbass. Vi videreformidlet denne informasjonen til journalisten, men vi måtte fremdeles kontakte domstolen i Haag for å få denne informasjonen i klartekst.

Akkurat denne feilen ville ha blitt oppdaget før eller siden, , men det viser hva som kan skje når en journalist ikke vet nok om et miljø og når de ikke er kildekritiske nok.

3.0 Vi lander en redaksjon:

Etter pitcherundene høsten 2020 landet vi til slutt Aftenposten som redaksjon, men det tok en måneds tid før vi kom dit. Grunnen var at vi hadde tre potensielle interesserte redaksjoner, som var VG, Aftenposten og TV2. Først måtte vi bearbeide materialet til VG, siden de ville se om vi kunne lage en podkast-serie fra materialet vårt. Dette pågikk i tre uker, hvor vi bearbeidet materialet som vi hadde funnet til noe som kunne ligne et podkast-manus. Vi fikk til avslag på dette fordi de ikke ville være en plattform for Furholm, spesielt med tanke på at han ikke var ute av miljøet. Med nærmere ettertanke, tror jeg at vi hadde vært klare til å produsere en podkast-serie nå, men ikke da. TV2 svarte oss ikke da vi kontaktet de etter en vellykket pitch. Da stod Aftenposten igjen. De hadde meldt helt klar interesse og vi fikk et tilbud om å være med på et podkast-prosjekt i deres regi. Denne podkast-serien skulle til slutt bli Noen å hate, som handler om hvordan Philip Manshaus ble radikalisert. Nå måtte vi lese oss opp på et nytt miljø. Det var demotiverende og ikke få realisert vårt eget prosjekt som vi hadde jobbet så hardt med, men det kunne vi ikke gjøre noe med.

Denne perioden hvor vi var i limbo mellom tre redaksjoner tok på. Det førte til at hovedfokus mitt ikke var på det materialet som jeg hadde samlet inn og heller ikke det jeg hadde fått av Russeren. Plutselig oppdaget jeg at jeg ikke hadde tilgang lenger til materiale som han hadde delt med oss. Han forklarte at han hadde ryddet opp i forskjellige skytjenester, som han betalte for, men han opparbeidet fort en mappestruktur for oss igjen med bilde-og videomaterialet som vi hadde tilgang til fra før.

Tonje Egedius er redaktør for Aftenpostens graveredaksjon og hun var den vi forholdt oss til i dette prosjektet. Hun ba oss om å forfatte et researchskriv over det arbeidet vi hadde gjort frem til da. Hun ble imponert over det vi hadde fått til og ba oss om å være med på to prosjekter samtidig. Podkast-prosjektet og vårt eget prosjekt. Vi hadde presentert alle kildene vi hadde til dem og forklart viktigheten til Furholm. Dette sank etterhvert inn og de tenkte kanskje at de kunne bruke han som en kilde i podkasten deres.

3.1 Kontakten med Furholm:

I skrivende stund har vi fremdeles kontakt med Furholm. I begynnelsen hadde jeg kontakt med han, inntil han hoppet av prosjektet og truet meg i en telefonsamtale. Første delen av kontakten var for å holde han på prosjektet. Problemet med å holde kontakten over så lang tid, er at det profesjonelle forholdet mellom journalist og kilde, blir borte. For min egen del var ikke dette et problem, men det var kanskje et problem for Furholm. Gjennom samtalene våre hadde han gitt små hint, som kunne påvirke historien vår til hans fordel. I intervjuene

våre med han, hadde han ikke gitt så mange komplimenter til Den Georgiske Legionen og deres ledelse. Ifølge han hadde han dratt fra legionen frivillige og han beskrev dem som narkomane og fylliker. Denne opplysningen trengte ikke å være helt usannsynlig, på dette tidspunktet hadde vi ikke snakket med noen fra Den Georgiske Legionen og det meste tydet på at denne militsgruppen ikke tjenestegjorde ved fronten lenger, fordi de hadde klaget over måten gruppen deres ble brukt ved fronten og på den hadde de ikke hærledelsens gunst lenger. Fremmedkrigere forsøkte fremdeles å verve seg til krigen og siden de mer berømte gruppene ikke tok til seg vordende frivillige lenger, ble legionen det første stoppestedet for mange av dem. På den måten kunne også Den Georgiske Legionen holde på sin egen relevans.

Rett etter at jeg fikk den siste meldingen fra Reodor, sendte Furholm meg en melding. Ironien var at det var nok en skjermdump fra en video. Meldingen lød "En erkefiende mindre." På bildet, var taggen som viste hvilken Telegram-konto videoen kom fra. Her fant jeg en film fra et hjelmkamera, soldaten som filmer går til slutt på en landmine. Denne soldaten var Mikola Illin. Han hadde signert kontrakt med det ukrainske forsvaret og tjenestegjorde i marineinfanteriet. Hans første stoppested var Den Georgiske Legionen. Andre bekjente fra hans tid i Den Georgiske Legionen hadde også gått samme rute og i motsetning til Furholm, hadde ikke de blitt kastet ut.

De aller fleste samtalene med Snøfte var ikke like innholdsfulle som dette, men det er utrolig trøttende å holde kontakten med ekstreme individer. Det som har tatt mest på er å bli løyet til gjennom to år. Det gjør deg sliten, fordi du må hele tiden være på vakt, så du ikke går i en felle. Taktikken min når jeg kjente irritasjonen komme smygende, var å fjerne meg fra materialet og ta en pause til jeg tenkte klart. Dessverre kommer ikke slik kunnskap med en gang, det kommer over tid, selv om jeg og Henrik ringte til hverandre flere ganger i uken. En annen medvirkende faktor til irritasjonen, er presset du føler når du dekker et høyreekstremt miljø og ikke minst tiden det tar. Dette presset er ikke bare selvpåført, redaksjonen du jobber for ber deg også om å verifisere saker kontinuerlig og jakten på kilder er nærmest kontinuerlig. Et annet botemiddel er å snakke med samarbeidspartneren din, så lenge det er konstruktivt. Snakk ut, men ha fokus på arbeidet.

Intervjuene med Furholm:

Vi gjennomførte intervjuene med Furholm først etter at vi hadde inngått et samarbeid med Aftenposten. Det første ble gjort i slutten av oktober og etter diskusjon med veileder gjorde vi det hjemme hos han. Han bor i en knøttliten leilighet sammen med samboeren sin og en nyfødt sønn. Det virker som en ganske typisk leilighet, om enn liten. Det som bryter med dette bildet er en innrammet plakate av et russisk automatgevær, som henger over pc-bordet. Samboeren bød på hjemmelagde kaker, mens jeg og Henrik rigget opp utstyret for intervjuet. Samarbeidet med Aftenposten, hadde nå tatt formen av et dobbeltløp. Vi skulle fremdeles være med på podkast-prosjektet deres, men vi skulle også gjennomføre vårt eget prosjekt. Derfor hadde vi med oss utstyr slik at intervjuet fikk god nok kvalitet til å sendes i en podkast. Som tidligere nevnt kan Snøfte snakke i det uendelige, så vi var forberedt på at dette

kom til å ta lang tid. Det vi var mest interessert i var hans radikalisering, som i all hovedsak hadde skjedd på nettet, det var tross alt lite som tydet på at han var tilknyttet et norsk miljø. Hans tid i Ukraina, spesielt dette med fronten og hans tanker og meninger om denne fasen av hans liv. Det siste vi ønsket å dekke var rekrutteringen han skal ha gjort. Svarene han ga var lange, men noen ganger innholdsløse. Om dette er en bevisst strategi er vanskelig å bedømme, for noen ganger går han på limpinnen. Det er vanskelig å bryte inn og prøve å få han til å svare på det du spør om, men vi tok tiden til hjelp og stilte oppfølgingsspørsmål. Det virket ikke som om Furholm ble videre sliten av det, før mot slutten av det tre timer lange intervjuet.

Det jeg merket meg som trykkipunkter var tiden ved fronten og utkastelsen. Han forherliget seg selv og tiden sin ved fronten. Det kan godt være at han har vært der, men med en måneds tjeneste totalt i hæren, virket dette ikke spesielt sannsynlig. Han beskrev igjen torturen han hadde blitt utsatt for som "kosing" og at alle slagene og sparkene mot kroppen hans gjorde at han ble kvitt ryggplagene som han hadde hatt en stund. I tillegg hevdet han å ha skutt mot folk, men disse opplevelsene hadde ikke gitt han noen psykiske plager. Han begynte riktignok å bli irritert da vi begynte å stille flere og flere kritiske spørsmål om dette, kombinert med spørsmålene knyttet til rekrutteringen han skal ha gjort og uttalelsene på ytre-høyre podkasten Radio Wehrwolf, men vi var kommet til slutten av intervjuet, så vi var ferdig før det ble kringling. Under hele intervjuet virket det ikke som han var spesielt affektet av det vi spurte om, selv om vi stilte mange kritiske spørsmål, som noen eksempler konfronterte vi han om det ikke var merkelig at han ikke visste hvor langs frontlinjen han hadde tjenestegjort, om han er antisemitt siden han har kommet med den slags uttalelser i intervjuet på Radio Wehrwolf?

Rundt en måned senere var jeg på plass med en fotograf for å ta bilder til artikkelen. Vi hadde satt av to-tre timer til denne seansen, noe Furholm var enig i. Det tok en stund og samboeren begynte å spørre meg veldig mye om artikkelen. Vi må ha funnet ut veldig mye, siden vi har holdt på så lenge og er ikke Aftenposten en veldig stor avis? Her trengte jeg ikke å bortforklare noe, jeg fortalte henne som sant var, at grunnen til at det har tatt så lang tid, er at vi tar en mastergrad og det tar to år. Dessuten hadde vi pitchet inn saken til flere redaksjoner frem til da og hadde nylig begynt et samarbeid med Aftenposten.

Da vi kom inn igjen leiligheten, ble vi hengende igjen der litt for lenge. Fotografen tok noen bilder av Furholm foran pcen, mens jeg gikk på do. Da jeg kom inn igjen i stuen og var klar til å dra, hadde mormoren ankommet. Samboeren hadde trolig ringt til henne og mormoren var mildt sagt lite fornøyd med at vi var der. Hun begynte å snakke om at vi kom til å lyve og vri på det han hadde sagt. Da stoppet jeg henne og fortalte henne at, nei, det gjør vi ikke. Vi må følge presseetiske regler og jeg forklarte henne at Furholm har tilsvarsrett på alt det han blir spurt om og jeg forklarte henne også hva dette betyr.

Tiden etter intervjuet ble brukt på samtaler med veileder og Tonje Egedius. Tiden frem til jul ble brukt til å intervju alle ekspertkildene vi trengte, noe som som ga oss økt kunnskap om miljøet og vi fikk også gjort et formelt intervju med Tjorven, hvor vi aldri nevnte hvem vi hadde snakket med, men vi fortalte han hva han hadde sagt til oss. Tjorven mente at historien

hans var usannsynlig, men det er ikke helt umulig at han hadde blitt sendt rett til frontlinjen uten noen særlig opplæring. Kanskje hadde han løyet på seg en militær bakgrunn som han ikke hadde? På nyåret fikk vi også snakket med kommandanten for den Georgiske Legionen. Mamuka kunne fortelle at Furholm hadde vært hos dem i tre uker før han ble bedt om å dra, og han hadde ikke dratt derfra av egen fri vilje. Han hadde heller ikke fått noen opplæring hos dem. Grunnen til at han ble kastet ut, eller bedt om dra som Mamuka forklarte det, var at han spredte nasjonalistisk propaganda til de som var der. Dette hadde skapt misnøye og det hadde ført til en stor krangel mellom Furholm og hans "erkefiende" Mikola Illin. Detaljene rundt denne krangelen var litt løse. Det siste vi gjorde året 2020 var å delta på en samling for podkast-serien.

Jeg snakket med Furholm før julen ringte inn. Samtalen var spesiell. Han fortalte at noen journalister hadde ringt faren hans og lurte på om vi hadde gjort det. Det hadde vi ikke, for som sant var, det trengte vi ikke å gjøre. Det tydet på at andre medier hadde vår primærkilder i kikkerten og Furholm visste ikke hvilket medie de jobbet for.

I samtalen var med ham, uttrykte han eksplisitt sin irritasjon og sinne mot journalister og medier generelt. Samtalen var så spesiell at jeg ba Henrik høre over opptaket av den, for å se om jeg overreagerte. Vi hadde også en samtale om det med veilederen vår.

Intervju nummer 2:

Før dette intervjuet hadde det skjedd saker som kunne påvirke hvordan Furholm forholdt seg til oss. TV2 hadde i Programmet Norge bak Fasaden en episode om sinte unge menn, med et segment som omhandlet han. De forsøker å ringe han, men får ikke tak i han. Furholm later til å ikke være videre begeistret i å bli omtalt der, men tar det med fatning. Han har også blitt omtalt i en reportasje fra Time Magazine. Den handler om rekrutteringen av amerikanske høyreekstreme til krigen, men her har journalistene fra Time greid å komme i kontakt med han, for Furholm har svart på spørsmål fra dem. Tidligere hadde jeg kommunisert med Bellingcat-journalist Oleksiy Kuzmenko, om rekruttering han hadde stått bak. Han kunne bekrefte at det hadde skjedd på initiativ fra National Corps, partiorganisasjonen til Azov. Bellingcat hadde også med et tilsvarende fra partiets internasjonale pressesekretær Olena Semenyaka.

Mot slutten av februar skulle vi ha det siste og endelige intervju med Furholm. Denne gangen ville gjøre det på et nøytralt sted, siden det virket som vi ikke var videre velkomne i leiligheten. Siden vi hadde fått støtte av Fritt Ord, valgte vi et hotell som lå midt i Bergen sentrum og i nærheten av busstasjonen, slik at han ikke trengte å gå altfor langt for å komme til hotellet. Furholm hadde spurt om vi hadde tenkt til å bruke rommet etter intervjuet var over. Her svarte jeg kontant ja, vi hadde ikke tenkt til å sponse han med et gratis hotellopphold. Før intervjuet hadde vi fått en smørbordliste med spørsmål fra Aftenposten. De gikk på barndommen hans, skolegang, hvordan han ble radikalisert og Iron March forumet. Dette forumet er kjent som fødestedet til den amerikanske nynazistiske terrorgruppen Atomwaffen Division og takket være hackerne som stod bak denne lekkasjen,

hadde vi tilnærmet full oversikt over de som har postet meldinger der, som inkluderer fire fra Norge, deriblant to fra Bergen. Den ene brukeren gikk under navnet "Blackhat14." Han spør blant annet om råd for å verve seg til en ukrainsk milits, eksemplet han gir er Høyre Sektor. Derfor antar mange at dette er Snøfte. Dessuten hadde vi fått indikasjoner på at Furholm var en del av et avradikaliseringsprosjekt.

Han ankom hotellet og var tydelig nervøs. Jeg hadde spørsmålene på laptopen og han kommenterte noen av spørsmålene jeg hadde skrevet opp. Jeg lot han se de, jeg hadde ikke noe å skjule og jeg ønsket at han skulle føle seg trygg. Vi var ganske offensive i dette intervjuet. Furholm var vag rundt dette med barndommen sin, men han vedgikk at han hadde blitt mobbet, men dette var noe som vi måtte bekrefte. Vi konfronterte han med påstandene til TV2 og om han er Blackhat14 på Iron March-forumet. Dette benektet han, men han fortalte at han hadde vært der og lett etter litteratur. Han var ikke så videre interessert i å være der, siden mye av chatten handlet om satanisme, voldtekt og seksuell utnyttelse av barn. Dette kan være sant, siden dette er noe Atomwaffen Division er kjent for i sin litteratur som boken Iron Gates og koblingen til den satanistiske ekstremistgruppen Order of Nine Angles, men her kan det også være ekstrem oppførsel for å være ekstrem. Under fotoseansen i november, hadde jeg bedt han om å peke ut hvor på frontlinjen han skulle ha vært. På et digitalt kart hvor Luhansk og Donetsk var klart merket, pekte han ut området rundt Dneipretovsk, som ligger langt unna frontlinjen. Da jeg konfronterte han med dette, ble han rå forbannet og truet med å hoppe av prosjektet. Vi fikk roet han ned og forklart han at vi hadde vært tydelige hele veien med at vi kom til å være kritiske. Det så ut til at dette virket. Det var ganske sent på kvelden da vi avsluttet intervjuet. Vi spanderte et måltid på Furholm, før han satte seg på bussen hjem. Jeg og Henrik dro tilbake til hotellet og rigget ned utstyret.

Noen dager senere fikk jeg en melding på whatsapp av Mamuka. Jeg hadde etterspurt å komme i kontakt med noen av amerikanerne som hadde tjenestegjort med Furholm i Legionen. Jeg fikk en melding, hvor Mamuka ba meg om å kontakte en amerikaner som han ga meg nummeret til. Hvis jeg ville ha tak i han måtte jeg ringe nå. Vedkommende befant seg på frontlinjen. Denne herremannen fortalte at han hadde tatt imot Furholm da han ankom militsen. Han hevdet at Furholm hadde sagt at han hadde vært snikskytter i det norske forsvaret, men han hadde kommet på kanten med flere i gruppen, blant annet i en slåsskamp med erkefienden hans Mikola Illin. Han hadde blitt kastet ut av militsen etter en kort periode på ti dager, men fikk lov til å bo der to uker til siden han praktisk talt var hjemløs.

Han skal så ha forsøkt å verve seg til Azov-bataljonen, men ble bortvist. Etter det har han greid å skrive kontrakt med hæren, hvor han tjenestegjorde i en måned. Han kunne også fortelle noe rundt Snøftes påstand om å ha blitt plukket opp av politiet og utsatt for tortur. Etter å ha blitt avskjediget fra hæren skal han ha endt på druen i Kiev i full uniform. På et utested endte han opp i en krangel med en veteran og det kom til håndgemeng. Politiet ble tilkalt og da skal Furholm ha spyttet på en kvinnelig politibetjent. Han skal ha blitt kjørt til en politistasjon i Kiev og der kan han ha fått juling.

Jeg hadde gjort et opptak av denne samtalen og pratet med Henrik om det. Vi var begge enige i at dette var et gjennombrudd i seg selv, men vi skulle få kaldt vann i blodet senere. På kvelden samme dag meldte Furholm at han ville trekke seg og at vi ikke fikk lov til å bruke noen av bildene han hadde gitt oss. Dette var et betydelig tilbakeslag og jeg meldte samtlige på prosjektet. Noen dager senere ringte jeg Furholm. Han var forbannet. Han ville at vi skulle sette oss ned med en advokat og bli enige om hva som skulle skrives i en artikkel. Dette var ikke aktuelt. Han kom også med en indirekte trussel: “Hvis dere lar meg være i fred, lar jeg dere være i fred”, han ville ikke utdype dette noe nærmere. Jeg spurte han om hvorfor han ville trekke seg og han sa “du har dine kilder, jeg har mine kilder.” Betydde dette at han visste om oppringingen til frontlinjen. Jeg tok opptak av denne samtalen også. I ettertid hørte Henrik på samtalen og han mente at han var ruset og snøvlet.

Jeg hadde et møte med Kristine og Henrik i etter dette. Der ble vi enige om å at Henrik skulle ta over kontakten med Furholm, siden han hadde truet meg. Det jeg reagerte på etter denne hendelsen, var at dette bruddet ble holdt over hodet mitt. Det virket som jeg fikk skylden for at han hadde brøt kontakten og at vi nå måtte forsøke å hanke han inn igjen. Dette var utrolig demotiverende og i slutten fikk jeg nok, da sa jeg fra at dette skulle jeg ha meg frabedt. Denne oppførselen tok slutt etter at jeg sa fra.

Samarbeidet med Aftenposten frem til i dag:

Det har vært et krevende samarbeid med Aftenposten. Den største utfordringen har vært at prosjektet har skiftet form og størrelsen tre ganger. Da er det vanskelig å vite hva man jobber mot. Frem til nå har jeg fortalt om at vi først var en del av en podkastserie, før dette ble forandret til et dobbeltløp på to prosjekter. Det vi endte opp med å gjøre på podkasten, var i bunn og grunn transkriberingen. Skrivearbeidet på vårt eget prosjekt tok fart i mars frem til juni. I begynnelsen av mai etterspurte de flere kilder rundt Furholm og vi fikk en ti dagers frist på å gjøre dette. Utrolig nok greide vi å få tak i alle kildene de etterspurte innen denne fristen, men dette gikk også utover vår endelig innlevering av masteren. Det skulle derimot komme nok en endring i juni. Knappe ti dager før vi skulle levere vår skriftlige del av mastergraden, kom det nok en forandring. Planen for artikkelen vår var at den totalt skulle ha litt over 20.000 tegn. Ikke en stor størrelse når man skal redegjøre for et miljø, fenomenet høyreekstreme fremmedkrigere og to personer som har søkt seg til hver sin side i krigen. Helene Skjeggstad hadde foretatt intervjuet med Petrovskiy og hun hadde sett noe av researchen som vi hadde gjort. Hun forstod at vi hadde gjort et betydelig arbeid og artiklene i den formen ikke reflekterte dette. Vi fikk så et tilbud som vi ikke kunne si nei til.

De ville utvide artikkelen og dette skulle være en av ti artikler, som Aftenposten ville satse på dette året. Resultatet var jeg og Henrik utsatte innleveringen av masteren med seks måneder. Vi tok en pause fra arbeidet den sommeren, men med noen telefoner til den internasjonale straffedomstolen i Haag. Planlagt publisering av artikkelen var da satt til oktober, men det skulle publiseres i A-magasinet, så det betydde at vi nå var under en annen redaktørs ledelse og hun var ikke fornøyd med artikkelen, den var ikke kritisk nok. Derfor måtte vi skrive om store deler og ha flere møter om kildegrunlaget og ta de etiske rundene

med kildene våre. Da fant vi ut at Furholm hadde skiftet telefonnummer, noe som resulterte i ytterligere forsinkelser. Publiseringsdatoen forandret seg fra oktober til november og nå begynnelsen av desember.

Jeg har skrevet at vi delte mappen vår i dropbox med Aftenposten. Hver gang de etterspurte dokumentasjon og kilder, henviste vi til dropbox-mappen vår. Den sommeren ble det opprettet en drive-mappe for fotoene og videoene vi hadde lastet ned fra sosiale medier. På høsten ble jeg bedt om å dele dropbox-mappen igjen, for de måtte se bildene vi hadde lastet opp. I og med at det hadde blitt opprettet en mappe i drive, sa jeg at de kom til å bli lastet opp der. Videre fikk vi først skryt for researcharbeidet vi hadde gjort denne høsten. Det er alltid positivt å få skryt, men det virker som om de ikke visste noe særlig om forskningsmaterialet vårt eller rekkevidden av det før høsten 2021. Ett år etter at vi hadde inngått samarbeidet med dem.

Et todelt arbeid:

Helene Skjeggstad og Tonje Egedius tok tidlig ansvaret for miljøet rundt Petrovskiy. Dette var på en måte greit, det var tross alt takket være Helene at vi fikk intervjuet han i St.Petersburg. Han er desidert den farligste kilden som har blitt intervjuet og han møtte Helene med en veltrent kompis og en pistol på hoften. Intervjuet som det er et lydopptak av, er også forstyrrende. Det er sammenfallende med hvordan det er å intervju høyreekstreme. Gjennom hele intervjuet veksles det mellom flørtning, manipulering og små truende atferd. Han forteller ganske åpent om sin fortid og det han driver med nå. Som lytter merker du at han blir giret når han snakker om bakholdet. Det er tydelig at det har påvirket han, men han er også stolt av denne hendelsen. Han er derimot langt mer ærlig om hvordan han krigen har påvirket han og det er en helt annen refleksjon rundt dette, enn det Furholm forteller om, som tross alt ikke kom til krigen.

Det var ikke lett å gi slipp på denne delen av historien, for jeg og Henrik følte eierskap til den historien. En annen utfordring ligger i hvor lenge du har jobbet på prosjektet. De vi har jobbet med er langt mer erfarne journalister enn Henrik og meg, men vi har sett på dette miljøet i to år. Derfor er det en enorm forskjell på kunnskapen de forskjellige journalistene. For min egen del opplevde jeg denne delen av prosessen, det å rette på faktafeil flere ganger, var kanskje mest frustrerende, fordi du får følelsen av at det alltid er et skritt frem og to tilbake.

Den formen for gravejournalistikk som blir anbefalt, er at du har en som ser på research, mens den andre er journalist. Det er ikke noe feil med denne formen, men det forutsetter at journalisten har nok basiserfaring med han eller hun skal skrive om, så det som blir skrevet faktisk blir forståelig. Fremgangsmåten min, var å gi råd, men ikke bli en masekopp. Dette funket til en viss grad, men synes det var vanskelig å bli hørt av Aftenposten. Igjen, jeg tror at Aftenposten først skjønnte hvor vi arbeid vi hadde lagt ned i artikkelen, da vi førte inn alle kildene våre inn i et eget dokument i drive.

Fordelen med å være i en stor redaksjon:

Jeg har skrevet mye om det som er kritikkverdig i samarbeidet. Det går tregt og prosjektet har forandret seg ofte. Etter å ha snakket med noen andre studenter som har også har samarbeidet med store redaksjoner, så er en del av det jeg har skissert ikke uvanlig. For vordende masterstudenter i undersøkende journalistikk er dette greit å være klar over hvordan et slikt samarbeid kan være og potensielle frustrasjoner. Det er noen klare fordeler med det også. Du blir ivaretatt på en profesjonell måte og når du blir tatt inn i varmen, opplever du en profesjonell respekt. Uansett hvor mye arbeid det var med teksten og hvor mange omskrivninger vi måtte gjøre, ble resultatet utrolig bra. Det er også godt å ha et stort og trygt medie i ryggen når du jobber med et slikt miljø, men det er viktig å huske på at uforutsette ting skjer og noen ganger må du agere uten at du har mulighet til å ringe en veileder eller en redaktør. Et eksempel på dette, er første gangen Furholm trakk seg fra prosjektet. Da vi ringte fremmedkrigeren ved frontlinjen, fikk jeg beskjed om å ringe med en gang, siden Mamuka ikke visste når han kom til å være tilgjengelig igjen. Konsekvensen kan ha vært at Snøfte fikk høre om det og trakk seg.

Hvorfor er ikke prosjektet blitt publisert ennå:

Det er flere grunner til at masterprosjektet vårt ikke blir publisert før i begynnelsen av desember. Den største grunnen er at arbeidet vårt endret seg tre ganger. I begynnelsen av juni var vi egentlig klare til å levere, men vi følte at vi ikke kunne takke nei, når vi fikk et tilbud om å utvide prosjektet og gi det den størrelsen som vi føler det fortjener. Jeg tror også det var en tabbe å la arbeidet ligge den sommeren og begynne på igjen i august. Selvsagt, jeg har forståelse for at det kan være vanskelig med tanke på ferieavvikling og vi kunne ikke gjennomført en sitatsjekk uten at teksten er ferdig. Hadde jeg og Henrik vært mer klar over hva vi hadde i vente denne høsten kunne vi ha tatt noen aktive grep. Høsten har vært preget av å få en så god tekst som mulig og å hanke inn Furholm som kilde. Siden vi ikke fikk tak i han over telefon, endte det med at vi måtte dra ut til han og spørre han direkte. Dette var en situasjon som vi ikke ønsket å havne i, men vi greide heldigvis å unngå krangling utenfor inngangsdøren hans. Det tok derimot tid før vi fikk han med igjen. Dette er også en grunn til at publisering tok tid. I denne betraktningen må man ta med at å jobbe med et slikt miljø er vanskelig og man må gå noen ekstra runder med etikk.

Hvilke erfaringer sitter jeg igjen med?

Jeg kjenner meg selv langt bedre etter å ha gjort dette masterprosjektet. Å ha kontakt med mennesker fra dette miljøet er slitsomt og trøttende, noen ganger er det skummelt også. Det er ikke en kontinuerlig rundgang med løgner og manipulering, men det er nok av det til at det går inn på deg. For min del kjente jeg på en voksende irritasjon, hvor jeg lærte meg et trisk, hvor jeg tok meg en times pause fra materiale, før jeg fortsatte. Jeg og Henrik har ikke sett så mye til hverandre, grunnet at han er i full jobb med familie og på grunn av koronapandemien,

men vi snakket med hverandre flere ganger i uken. Dette er viktig i dette arbeidet. Jeg merker meg at jeg har utviklet en kritisk sans som kom godt med i sommerjobben for Lillehammers lokal avis, dessuten har jeg blitt langt tøffere. Det er kanskje et flåsete ord, men etter å ha noen få som er nynazister og som har snakket med flere fremmedkrigere på telefonen, har jeg fått en enorm mestringsfølelse. Det har også vært utrolig godt å få skryt fra journalister som har jobbet lenge og det gir meg også en mestringsfølelse.

For de som ønsker å se på en flik av det som er høyreekstremisme, forvent deg mye arbeid og en del frustrasjon, men det er også utrolig spennende og givende. Man kanskje falle for tanken om at man må være veldig modig når man skal begi seg ut på et slikt ærend. Det viktigste er at du er ærlig med deg selv og vite at du aldri er helt alene, selv om det kanskje følelse sånn. Det er greit å ikke gå inn i situasjoner som du ikke takler og ut fra det jeg har sett i løpet av mine to år på dette prosjektet, kan det virke som at det kan være en høy terskel å si fra at man er redd for å gå inn i en situasjon. Det viktigste er ikke å være modig, men å være realistisk, men planlegg alltid for det verste. Vi har blitt forsøkt lurt, helt bevisst en gang. Her har man noen godt dokumenterte eksempler på hvor galt det kan gå, som New York Times podcasten The Caliphate. Her ble journalisten og teamet hennes lurt av en kilde, som utga seg for å ha vært et medlem av IS og at han hadde vært i Syria. Her fikk de noen tydelige faresignaler, som de tok på alvor, men det kan hende at ikke mange nok hadde sett kritisk på arbeidet som hadde blitt gjort og at det er vanskelig å slippe en sak, når man har brukt så mye tid og ressurser på den.

Nå som resultatet snart kommer ut, erkjenner jeg at det har vært slitsomt og krevende, kanskje spesielt for oss som startet tidlig og har hatt gassen i bånd i nærmere to år. Lærdommen jeg har fått igjen, er den store gevinsten for meg og forhåpentligvis vil dette hjelpe meg i min videre karriere som journalist.

Del 2
Teoretisk besvarelse

Innledning:

Dagens journalister har en helt annen mulighet til å finne informasjon om høyreekstreme miljø, uten å måtte infiltrere organisasjoner eller å være mer direkte kontakt enn å spørre de om tilsvar, som er nødvendig for at en sak skal publiseres. Det beste verktøyet de har internett, som ifølge PST er der hvor de fleste blir de fleste høyreekstreme blir radikaliseret i dag. Man kan etterforske slike individer og organisasjoner på forskjellige måter, avhengig av hva du som journalist ser etter og hvor avansert jobben din er. Så lenge det ikke er knyttet til en spesiell hendelse, hvor man gjerne må analysere bilder og videoer, er dette i stor grad en slags overvåkningsjobb, hvor man ser på kommunikasjonen til grupper på Telegram og ut fra det man ser tyde noe ut av informasjonsstrømmen. Det er ikke bare på Telegram dette skjer, selv om denne krypterte meldingstjenesten nesten har blitt synonymt med ekstreme grupper og holdninger. Twitter var for ikke lenge siden, den sosiale medieplattformen som ble benyttet i jihadistisk propaganda fra IS. Ser man til en av de store avsløringene til Filter Nyheter dette året, har de etterforsket nynazistiske Vålrenga-tilhengere på Instagram. I deres bruk av bildene, har de sladdet dem, så personene ikke kan identifiseres og de har bedt dem om tilsvar. Ser man på det store bildet av denne bruken til å finne saker om høyreekstreme miljø, så er det ikke så vanlig å utvise denne graden av profesjonalitet.

Metoden kalles *open source intelligence*, men begrepet er veldig vidt. Det favner om alt som er av åpne kilder, som aviser, informasjon på sosiale medier og nettet, innsyn og vanlige tradisjonelle metoder. Det etterforskende kollektivet Bellingcat, som har raffinert disse metodene har en mer tydelig definisjon: *online open source intelligence*. Bellingcat bruker denne termen for å skille seg fra etterretningsorganisasjoner som bruker de samme metodene. Jeg bruker denne termen fordi den er mer presis og som gir rom for en avgrensning, som den originale termen ikke gir rom for.

Internett gir journalister helt andre muligheter til å drive denne formen for undersøkende arbeid enn tiden som var pre-internett. Det gir også en mulighet til å lage nyheter fra land hvor de respektive myndighetene ikke slipper journalister inn eller det er for utrygt for journalister å jobbe. Det er også slik denne metoden vokste frem.

Under den arabiske våren vokste det frem aktivist nettverk som informerte sine egne innbyggere og verden om det som skjedde i verden, gjennom plattformer som Facebook og Twitter. Det var også en annen gruppe, selverklærte "nyhetsjunkier" fra vesten som på begynnelsen fra sine hjem, uten å kunne gripe, men de fulgte med på det som skjedde gjennom tradisjonelle nyhetsmedier, men også på sosiale medier og egne forum, hvor emnetrådene handlet om den arabiske våren. En del av disse skulle utvikle seg til å bli borgerjournalister da krigen i Syria virkelig tok til. En av disse var Elliot Higgins, som senere stiftet Bellingcat. Under pseudonymet "Brown Moses" foretok han egne analyser på det som skulle bli noe av ekspertisen hans som er våpensystemer. En annen ting han begynte tidlig med var geolokalisjon, hvor du bruker google-earth til å finne en bestemt lokalisjon ut fra et bilde eller en video, men også hvor du kan finne ut når på året hendelsen har skjedd, ikke minst hvilket år det skal ha skjedd. Krigen i Syria førte også til at enkelte vestlige medier

satte dette i et system. På den måten krevde de at videoene som ble tatt av syriske borgerjournalister skulle ha minst tre geografiske kjennemerker i filmene, slik at stedene kunne identifiseres. Et annet vesentlig poeng var sikkerheten til de syriske borgerjournalistene på bakken.

Bellingcat har også vært veldig aktive i etterforskningen av høyreekstremer, spesielt i Ukraina. Det de har sett på er spesielt hvordan Azov-bevegelsen knytter seg til transnasjonale nettverk, om man kan knytte personer som kommer til Ukraina til andre nettverk og hva de gjør. Det er selvsagt ikke bare Bellingcat som gjør dette. Journalister som undersøker dette feltet må ofte basere seg på tips fra aktivister, som også benytter seg av disse metodene. Dette gjelder også journalister som regnes som eksperter på dette temaet.

Vanlige journalister benytter seg også i økende grad av denne metoden for å dekke høyreekstremer. Metoden har noen klare fordeler ved at du ikke trenger å være tilstede der det skjer, men en av de store fallgruvene er at den tradisjonelle kildekritikken blir borte. I tillegg til dette problemet, ser at man at i de tilfellene hvor det er vanskelig å identifisere personer fra høyreekstremer miljø, hender det at små beviser blir tillagt mye vekt, sånn som fasonen på øyne eller utstyr de har på kroppen.

De som bruker denne metoden benytter seg av *digital kildekritikk* som skiller seg, fra den tradisjonelle kildekritikken, hvor fokuset går på å verifisere materiale og helst kunne spore det tilbake til den originale kilden bak materiale. Dette inngår også i den tradisjonelle kildekritikken, men i teorien er det også på hvordan du bruker materiale, som enten levning eller beretning.

I min besvarelse skal jeg se grundigere på hvordan denne relativt nye undersøkende metoden blir brukt av journalister, når de undersøker høyreekstremer miljø. Forskningsspørsmålet jeg stiller er:

Hvilken kunnskap formidles til en leser av artikler hvor online open source intelligence har blitt brukt?

For å gjøre dette skal jeg først fortelle om den relativt nye historien bak denne undersøkende metoden. Jeg skal også vise til forskjeller og likheter mellom borgerjournalistene som raffinerte metoden og journalistene som i økende grad bruker den. For å gjøre dette skal vise til forskjellene mellom digital kildekritikk og tradisjonell kildekritikk. Jeg skal vise til tre eksempler fra Bellingcat, Filter Nyheter og NRK, for å så gjøre en dokumentanalyse av de tre sakene.

På denne måten kan man se hvordan denne metoden best kan benyttes i journalistisk arbeid, både for borgerjournalister, men spesielt for journalister som ønsker å dekke lukkede miljø, som de høyreekstremer er.

Bakgrunn:

Open source intelligence har eksistert siden journalistikkens spede begynnelse, spesielt siden definisjonen av den er såpass vid. Den inkluderer alt fra å finne informasjon gjennom tradisjonelle medier som aviser og tv, innsyn i offentlige dokumenter og databaser, til informasjon på sosiale medieplattformer Hassan & Hijazi(Hassan & Hijazi, 2018, s. 3.) Definisjonen er skapt av offentlige og private etterretningsorganisasjoner, som også spesifiserer at det kan foregå skjult. Fordelene ved å bruke denne metoden, er at det er billig, relativt fri for risiko og at de som tar seg bryet med å lære seg teknikkene relativt lett kan få tak i informasjon, dessuten er bruken av denne metoden lovlig, som også er et kriterie for å kunne kalle det open source(Hassan & Hijazi, 2018, s. 4).

Det etterforskende kollektivet Bellingcat er den organisasjonen som har gjort mest for å spre kunnskap om metoden og de har vært den store hovedaktøren i å raffinere bruken av den. Bellingcat bruker ikke termen open source intelligence. Hovedgrunnen er fordi de vil distansere seg fra statlige etterretningsorganisasjoner. Selv kaller de seg “folkets etterretningsorganisasjon.” Termen som lederen Elliot Higgins bruker for å beskrive arbeidet deres er *online open source intelligence*(Higgins, 2020, s. 7.)

Online investigative techniques er knyttet til borgerjournalistikk og crowdsourced journalism, siden det beskriver hvem produsentene av materialet ofte er og hvordan analysen av dette materialet foregår. Det henger sammen med lettere tilgang på videokameraer, til sosiale mediers spede begynnelse og tilgangen på smarttelefoner(Wall & Zahed, 2014, s. 2.)

Den arabiske våren skulle bli avgjørende online investigative techniques. Aktivistene i Tunisia, Libya og spesielt Egypt organiserte seg gjennom sosiale medieplattformer som Facebook og twitter. Det som skjedde under den arabiske, var at aktivistene valgte en egen metode å kommunisere direkte med verden og henvende seg direkte til et vestlig publikum i vesten, men også en annen gruppe hvor Elliot Higgins inngikk. Som en selverklært “nyhetsjunkie” begynte han å følge begivenhetene gjennom media, men spesielt på forskjellige nettforum og på twitter. Da borgerkrigen i Libya tiltok, gjorde han sine første eksperiment med geolokalisering med hjelp av google-earth. I de tilfellene om man var i tvil om at noe hadde skjedd i en by eller for å verifisere at noe hadde skjedd et spesielt sted, fant han ut at han kunne gjøre dette med et gratis nettverktøy som er tilgjengelig for alle(Sienkiewicz, 2014, s. 2.)

Disse tre separate gruppene: aktivister på bakken i kontakt med en diaspora i utlandet, selvlærte eksperter på nettet og journalister i vestlige land, skulle bli avgjørende for nyhetsdekningen av krigen i Syria(Wall & Zahed, 2014, s. 5.) Det var også mens denne krigen raste at de faste medlemmene av Bellingcat skulle komme sammen for å drive etterforskning og journalistikk på en langt større skala(Higgins, 2020, s. 30.)

Krigen i Syria presenterte mange utfordringer for media organisasjoner som ønsket å dekke det som skjedde. Det var vanlig at journalister måtte ha med seg oppassere fra myndighetene, men dette var et av de mindre problemene. Assadregimet forbød journalister å komme inn og krigen ble etterhvert fryktelig dødelig. I krigens første år i 2011 ble to journalister drept, men i 2012 økte tapstallet til 28. Dette skulle kulminere med dødsfallet til den anerkjente korrespondenten Marie Colvin, som ble drept da en artillerigranat traff bygningen hun var i (Wall & Zahed, 2014, s. 4.) Etter hendelsen har mange lurt på om de syriske regjeringsstyrkene sporet henne siden hun brukte en satellittelefon. Dette kunne bety at den syriske hæren aktivt drepte journalister. Dette førte til at de mange medieorganisasjoner ikke lot deres journalister dra dit for å dekke krigen. Derfor ble det også et etisk dilemma når det gjaldt å kjøpe bildemateriale fra freelancere, siden dette kunne gi dem et incentiv til å risikere livene sine og som kunne føre til dødsfall, som ville være like uakseptable som dødsfall blant egne journalister (Wall & Zahed, 2014, s. 5.)

De som fremdeles produserte brukergenerert innhold var de syriske aktivistene på bakken. Ved hjelp av deres mobilopptak kunne du fremdeles få meg deg det som skjedde, problemet var at disse aktivistene var politisk affiliert, ofte med opprørshæren FSA (free syrian army, den frie syriske hær.) Mediene i vesten måtte da forsøke å balansere dette med å finne personer som støttet Assad og hvis de skulle materialet, hadde de enkle journalistiske krav som måtte følges. For det første måtte opptaket dateres, såkalt "signposting", hvor aktivisten viste til datoen og hvor opptaket hadde blitt gjort. Det var også et krav om de skulle ha med tre geografiske kjennetegn på opptakene, slik at de ble enklere å identifisere (Johnston, 2017, s. 3.)

Forskere som Melissa Wall, har skrevet om det hurtige tempoet som de syriske aktivistene tok til seg profesjonelle journalistiske standarder. Dette har blitt til med hjelp av kontakt med vestlige medier, men også etteraping av det de har sett. Egne nyhetskanaler, skapt av aktivist nettverk, ble opprettet som Sham News Network og Aleppo News. Materialet deres ble lastet opp i hubs, hvor alle kunne gå inn og laste det ned (Wall & Zahed, 2014, s. 3.)

I enhver krig blir propaganda og villedning brukt. I de tilfellene hvor det skjedde, kunne man bare innhente materiale, det måtte analyseres og verifiseres. Her ble vestlige selvlærte eksperter som Elliot Higgins en viktig brikke og et godt eksempel er det angrepet på Ghouta, 21 august 2013 (Sienkiewicz, 2014, s. 4.) Bildene av ofrene, hvor de skummet fra munnen, gjorde at organisasjoner som Human Rights Watch mistenkte at det var brukt kjemiske våpen. Higgins var en selvlært våpenekspert og hadde lært seg å kjenne forskjellige våpen. I regi fra Human Rights Watch brukte de personer som Higgins til å analysere angrepet. Takket være analyser av bilder og videoer så de hva slags granater som hadde blitt brukt og ved bruk av geolokalisjon, fant de ut at granatene hadde blitt avfyrt fra nabolag i Damaskus, som var kontrollert av regjeringsstyrkene (Higgins, 2020, s. 40.)

Rundt samme tid ble Bellingcat stiftet. I sin tid har de stått bak mange store avsløringer. De sakene som har gjort de verdenskjente er deres etterforskning MH17 nedskytingen, hvor separatiststyrker i Øst-Ukraina som var støttet av Russland, skjøt ned et passasjerfly. En annen berømt sak er forgiftningen av avhopperen Skripal og datteren hans, hvor de greide å

finne reiseruten og passinformasjonen til to russiske GRU-agenter. Det skal sies at i denne saken, brukte de ikke bare lovlige metoder. De kjøpte passinformasjonen på det mørke nettet, men Elliot Higgins er åpen om at de fikk tak i informasjonen på denne måten(Higgins, 2020, s. 4.)

Bellingcat er i dag verdensledende på dette feltet. De blir bedt om å bidra i etterforskning av slike identifikasjonssaker over hele verden. På grunn av saker som er nevnt over, har organisasjonen også kommet i søkelyset til Russland og dette er et problem siden borgerjournalister ikke har det samme vernet som vanlige journalister.

Når det kommer til høyreekstremisme, har det ikke oppstått like store saker som har krevd en like stor organisasjon bak, men en av verdens ledende eksperter på feltet, Michael Colborne bruker Bellingcat flittig og han er også bidragsyter til organisasjonen. Dessuten er det ikke uvanlig at journalister får hjelp av aktivister som er engasjert i å nedkjempe nynazistiske organisasjoner. Et slikt eksempel er boken *Cultural Warlords* av Talia Lavin. Dette er en førstehåndsberetning om hennes virke som internett-aktivist, hvor hun skaper flere falske identiteter i håp om å infiltrere høyreekstreme nettfora. Den store seieren hennes er da hun med flørt greier å få lederen bak Telegram-gruppen Brenton Tarrant Lads til å oppgi sin identitet. På denne gruppen var det regelmessige hyllester av New Zealand drapsmannen, og i Ukraina, som er der lederen kom fra, har manifestet til Tarrant blitt oversatt til ukrainsk(Lavin, 2021, s. 135.)

Boken til Lavin er kanskje best på å gi et innblikk i hvordan aktivister jobber på nettet, og hvordan de forholder seg til de høyreekstreme miljøene de ser på. I motsetning til journalister, ser de på de høyreekstreme som fiender og de mener at nynazister skal få en sosial konsekvens av det ideologiske valget de har tatt.

Det kanskje største bidraget som aktivister har gjort de siste årene, har vært rettet mot fascistiske forum som Iron March. Dette forumet har vært fødestedet til den nynazistiske terrorgruppen Atomwaffen Division, som er ansvarlig for minst fem dødsfall i USA. Her har aktivister hentet ut alt tilgjengelig data fra forumet. Informasjonen har de gjort tilgjengelig for alle og ikke minst gjort den søkbar, slik at du eksempelvis kan søke etter de norske medlemmene av forumet.

Feil har blitt begått i forsøkene på å identifisere potensielle høyreekstreme. Et av de nyeste eksemplene på dette er under stormingen av den amerikanske kongressen, 6. januar 2021. Her ble uskyldige borgere hengt ut, det skjedde også med kjendiser som Chuck Norris. Den store feilen var at for mange folk forsøkte å gjøre denne identifiseringen og de manglet kontroll.

Teori:

Som jeg tidligere har nevnt, kan man ikke tidfeste nøyaktig OSINT når det først ble tatt i bruk. Det er en løs term som viser til en praksis hvor man utnytter åpne kilder og ressurser, for å få tak i informasjon (Hassan & Hijazi, 2018, s. 4) Man kan derfor anta at praksisen strekker seg tilbake flere hundre år. Et sentralt krav for at man kan bruke termen for informasjonsinnhenting, er at man finner informasjon som er tilgjengelig for alle og at det skjer på lovlig vis. Internett har revolusjonert mulighetene for bruk av OSINT, siden du i praksis har tilgang på nesten all offentlig informasjon takket være en laptop og internettilkobling (Hassan & Hijazi, 2018, s. 4.) Metoden har noen umiddelbare fordeler:

Den er kostnadseffektiv og krever lite ressurser og den er forbundet med lite risiko for brukeren. Tilgangen er stor siden de fleste har tilgang på en smarttelefon eller en laptop. På nettet har du tilgang til offentlige registre og informasjon om personer via sosiale medier. Ifølge en måling gjort i 2021, involverer 20% av all menneskelig aktivitet en av de store IT-selskapene som Google, Apple og Facebook. Som term, er det viktig å påpeke at OSINT er informasjonsinnhenting som skjer både online og offline (Hassan & Hijazi, 2018, s. 3)

Det er flere klassifiseringskategorier, som referer til rådata som er hentet inn ufiltrert som inkluderer satelittfotografier, metadata, undersøkelser, telekommunikasjon, sosiale medier, fotografier, lyd og video som fanger en eller flere hendelser. Når det ikke er gjort noe filtrering kalles det *open source data*. Hvis det har blitt gjort en utvelgelse og filtrering, kalles det *open source intelligence* og hvis denne filtrering har vært omfattende kalles det *validated OSINT*, som også er den høyeste kategorien, siden informasjonen som er samlet inn er verifisert. Det er også flere måter for hvordan innsamlingen av data skjer.

Passive: Som er den mest brukte metoden. Den favner om alt av informasjon du tar inn. Den er også anonyme, siden du sender liten trafikk til serverene du ser på. Bakdelene er at det er lite informasjon du får tilgang til.

Semi-passive: Sender begrenset informasjon til serverene, men du får tilgang til informasjon som rettet mot det du ser etter.

Aktiv: Handling som er rettet direkte mot målet du ser på for å finne informasjon (Hassan & Hijazi, 2018, s.1-5.)

Sosiale medier:

Takket være sosiale medier, som de aller fleste av oss bruker i dag, kan du få tak i en stor mengde informasjon om personer og grupper. Bare ved å sjekke en persons facebook-side kan du finne hvilke venner vedkommende har, politisk syn, religion, nasjonalitet og bilder. Dette forutsetter selvsagt at profilen er relativt åpen (Hassan & Hijazi, 2018, s.45.)

Gjennom videre søk kan du finne kommentarer eller replies som personen har postet, interessegrupper som de er en del av og andre interaksjoner på sosiale medier. I vårt arbeid på prosjektet, har dette ført til at vi har greid å plassere personer geografisk.

Denne totale mengden av informasjon kalles metadata. Dette peker på utfordringen ved å anvende denne metoden og det er at du kan få tak i utrolig mengder med informasjon, men den må verifiseres av personer på et team og ved å snakke med menneskelige kilder, før den kan verifiseres. Dette er også en utfordring med bilder man finner på nettet. Man må spore bildet tilbake til den som først la det ut, for å se sammenhengen mellom bilde og situasjon. Et problem som ofte oppstår, er at når man laster opp et bilde, forsvinner metadataene fra bildet som koordinater, som blir lagret automatisk på en iphone. I forbindelse med vårt prosjekt var dette et problem, men også at materialet var så gammelt at kontoene hvor de først ble postet har blitt slettet. Det blir da umulig å være helt sikker på hvem som er originalkilden. Heldigvis har noen bloggere og aktivister arkivert mange av disse postene, slik at man med en god grad av sikkerhet kan avgjøre hvem som er originalkilden

Bellingcat - Amatørene som ble rådgiverne for de profesjonelle

I biografien om Bellingcat beskriver stifteren Elliot Higgins, hvordan organisasjonen eller “online-kollektivet” oppstod. I likhet med andre som vokste opp foran en pc på 80- og 90-tallet, fulgte han ivrig med på nyhetene om den arabiske våren. Han beskriver seg selv som desillusjonert etter mediedekningen av Irak invasjonen i 2003 og under den arabiske våren, brukte han Twitter aktivt for å supplere nyhetsstrømmen. Slik kom han i kontakt med likesinnede og aktivistene på bakken. På Twitter gikk han under navnet “Brown Moses”, et navn han hadde tatt fra en Frank Zappa sang. Higgins arkiverte alt videomateriale han kom over og tilegnet seg kunnskap om militære våpen, men også på dette feltet kunne han få hjelp på sosiale medier, takket være facebook-gruppen “Mystery Munitions.” Han så et gryende problem med informasjonen han fikk tak i på Twitter. Hvordan kunne man stole den informasjonen som aktivistene stod bak? Dette var allerede en utfordring under demonstrasjonene i Tunisia, Egypt og krigen i Libya, men da demonstrasjonene i Syria utviklet seg til en borgerkrig, ble sosiale medier en del av krigføringen. Han hadde de samme utfordringene som vestlige medieorganisasjonene, men ikke de samme ressursene. Derfor måtte han bruke det han hadde for hånden, nettressursene som alle har. Higgins var ikke helt uforberedt da krigen i Syria tok til. Han hadde eksperimentert med Google-Earth, for å verifisere bilder fra krigføringen i Libya og det ble avgjørende da det kjemiske angrepet på Ghouta skjedde i 2013.

Bildene av de skadde fra denne bydelen i Damaskus som var opprørskontrollert, var opprørende. De hadde vanskeligheter med å puste og det kom skum fra munnen. Human Rights Watch som var på stedet satte i gang en etterforskning av hendelsen og henvendte seg på nettet etter hjelp fra alle som kunne bidra. Det første etterforskende skrittet var å identifisere ammunisjonen som var brukt. Elliot Higgins hadde før dette vist sin nytte ved å identifisere at noen av våpnene som opprørsstyrkene brukte, kom fra våpenlagre i Kroatia.

Ved hjelp av bilder og videoer av rakettenes, ble det identifisert som russiske artilleriammunisjon, som også kunne føre med seg Saringass. Videre analyser viste hvilke retninger de var skutt fra og ved å plote inn mulige skuddbaner i Google-Earth, viste de tilgjengelige satellittbildene at de hadde kommet fra regjeringskontrollerte områder.

Etterforskningen av denne hendelsen gjorde at verdens pressekorps ikke kunne nekte for nytten som disse nettdetektivene hadde for journalister verden over. Elliot Higgins så også denne nytten og ved en kickstarter kampanje etablerte han Bellingcat.

Crowdsourcing - Bellingcat som eksempel:

Måten man samler inn informasjon og verifiserer den kalles crowdsourcing. Denne metoden blir brukt av organisasjoner som Bellingcat, men har også blitt brukt av aviser som The Guardian.

Beskrivelsen av hvordan Human Rights Watch ba om hjelp til å etterforske det kjemiske angrepet i Ghouta, er et eksempel på hvordan crowdsourcing foregår. En aktør tar initiativ til at det skal skje, i dette tilfellet er aktøren Human Rights Watch. De henvender seg til en gruppe som svarer på henvendelsen online og de blir invitert til å løse en oppgave. I dette tilfellet er det å bekrefte eller avkrefte at det har skjedd en kjemisk angrep mot bydelen Ghouta (Higgins, 2021, s. 70).

Fordelen med denne metoden er at du får tak i materiale som kan underbygge saken din raskt, men verifiseringen av materialet går raskere også.

I begynnelsen brukte fremdeles Bellingcat brukerne på Twitter, for å gjøre crowdsourcing. De hadde ringer hvor informasjonsinnhentningen skjedde. En ytre ring, hvor det meste av spørsmål og materiale ble samlet inn. Det ble sendt inn til neste ring og filtrert videre til neste ring, som var den indre kjerne, hvor størstedelen av verifiseringen skjedde. Dette var i organisasjonens første dager, men det er interessant at noen av deres første saker ble løst på denne måten, som nedskytingen av MH17. Bellingcat ble stiftet tre dager før dette skjedde. I dag er Bellingcat en etablert organisasjon på dette feltet og har en stab på 18 personer. Helt hvordan de gjør arbeidet i dag blir ikke beskrevet i boken, men de har en helt annen kontaktflate i dag, så det er naturlig å tro at de gjør ting på en helt annen måte.

Det er ikke bare organisasjoner med frivillige som driver med crowdsourcing. Aviser som The Guardian har brukt samme metode, da de skulle etterforske om britiske ministre misbrukte offentlige midler.

Digital kildekritikk:

Kildekritikk er avgjørende for om et journalistisk arbeid holder mål og er sannferdig. Man vurderer hvor egnet kildene man bruker er til å beskrive noe som har skjedd. Det er ikke nødvendigvis så mye som skiller digital kildekritikk fra den tradisjonelle man er vant til, men

fremgangsmåten er online og digital, de samme uttrykkene brukes ikke, men hender også at de krysser hverandre.

Den tradisjonelle kildekritikk beskriver muntlige kilder og skriftlige kilder, som dokumenter og journaler, hvor man videre deler de inn i primærekilder og sekundærekilder, som viser til hvor nær kilden var til det som skjedde og om det er noe som er erfart eller om det er gjenfortalt. Videre kan man se om kilden er brukt som levning eller beretning, hvor du enten ser tilbake på det fortidige og tolker materialet utfra det, eller som en fortelling om det som skjedde (Grut, 2021, s. 15-45.)

Digital kildekritikk handler om å spore innhold tilbake til situasjonen, personen som var der, stedet det skjedde og å finne ut når det skjedde - hvem, hva, hvor, når. Greier man å spore innholdet til personen, kan vedkommende kontaktes. Ser man hvem som lastet det opp, kan man tolke hva budskapet er og hvilken tendens gruppen eller personen som står bak brukerkontoen har. Bruker du geolokalisering finner du ut hvor det skjedde og ved bruk av andre digitale verktøy som kan måle skygger eller bare ved å observere skyggen og hvilken himmelretning bildet er tatt, kan man se når på dagen bildet er tatt. Dette er hvordan det gjøres i veldig grove trekk og ofte må man gå langt mer avansert til verks (Grut, 2021, s. 50-60.)

Det er derimot ingen tryllestav, det krever både kompetanse og tid. Dessuten er det lett å bli lurt, hvis du ikke vet hvordan du skal opptre kritisk opp mot digitale kilder. Noe av det viktigste er å tidsbestemme kilden og situasjonen. Hvis det har gått lang tid, skal man være veldig forsiktig med det som har blitt fortalt. Det er også lett å manipulere tidsdata eller bare å bløffe en journalist (new york times eksempel), dette er det stor verdi i for en organisasjon som ønsker å få høyere leserfrekvens eller bare oppmerksomhet. Der hvor digital kildekritikk har mest til felles med den tradisjonelle formen, går på brukerskapt innhold, som er basis materialet som online open source intelligence baserer seg på. Dette er innhold som er skapt av en person, som er tilstede og som ofte er vitne til noe som har skjedd eller som skaper en situasjon, hvis du ser på høyreekstreme propaganda og forsøker å tolke det.

Som tidligere nevnt kan du ta kontakt med vedkommende, men det er også viktig å se hvilken tendens de har. Med tendens menes hvilke motiv eller hensikt personen har med materialet som de har lastet opp.

For å finne ut om en kilde og materialet de har er troverdig, må det verifiseres. Her er det snakk om å prøve holdbarheten til materialet. I den digitale verden betyr det å finne så mange kilder som kan si noe om hendelsen som materialet beskriver, finne de som lastet det opp og den originale filen.

Online open source intelligence er ikke en eksakt vitenskap og det krever mye tid og ressurser. Hvis man ikke finner det første opplastningspunktet, må man vurdere det etter å se på kvaliteten på materialet, for ved hver opplastning blir kvaliteten litt dårligere. Et annet

spor på om du jobber med originalen, er å se om metadataene er borte. Disse blir normalt borte når det har blitt delt videre på nettet.

Verifiseringspunktene er da - stedfest - tidfest - finne motivasjonen(krysser over til tradisjonelle metoder) - kontakte kilden for å finne kildens troverdighet(Grut, 2021, s. 70-75.)

Metode:

Formålet mitt med denne teksten er å finne ut hva som formidles om høyreekstremisme i artikler hvor online open source intelligence blir benyttet. Siden kildene de bygger sakene på er bilder og videoer, ligger også bevisbyrden i hvor de har hentet bildene fra, at personene som er avbildet finnes og at metoden de har brukt kan etterspores, at den er transparent. Her vil jeg se på dette med et kildekritisk blikk. Siden jeg har sett på dette i to år og har jobbet på et graveprosjekt, er fordommene mine ganske klare. Her er jeg klar over både svakhetene ved å benytte seg av denne metoden eksklusivt, men ikke være tilstede og gjøre egne observasjoner. Det skal også sies at jeg vet mye om teorien rundt disse metodene, men jeg er ingen ekspert på bruken av de, som må til ved læring og å bruke de aktivt (Østbye et. al, 2013, s. 45 - 65.)

Jeg skal også se på innholdet i slike tekster og hva de formidler til et publikum. Hvordan er forholdet mellom tekstene og bildene i artikkelen? For å gjøre dette skal jeg foreta en tekstanalyse av tre artikler. Bellingcats *At Asgardsrei - A French Connection*, NRKs artikkel *Assads Nazistkriger* og Filter Nyheter sin artikkel om Vålerenga fotballklubbs nynazistiske tilhengere "*Nazist-problem rundt Vålerenga*": *Nå vil ta grep om voldelig supportermiljø*.

I de forskjellige analysene skal jeg først redegjøre for tekstens innhold og hvordan teksten henger sammen med bildene. Slik sett ser jeg hvilken betydning teksten har for et publikum og hvordan skaper den betydning i sitt samspill mellom tekst og bildene, altså tekstens virkemidler. Jeg skriver at jeg søker etter hvordan publikum forstår teksten, derfor tolker jeg disse tekstene pragmatisk.

Artiklene som skal analyseres har blitt publisert hos forskjellige medier og de alle nettartikler, men det er en stor forskjell på de. De har forskjellig størrelse på publikum, men spørsmålet er om de henvender seg til dette publikummet annerledes enn de andre mediene som analyseres.

Jeg vil også se på tematikk. Samtlige av tekstene handler om høyreekstremisme, men i forskjellig form. Bellingcats artikkel handler om det som kalles "transnasjonalisme", det vil si at høyreekstremer grupper har kontakt og et mulig samarbeid med andre organisasjoner over landegrensene. NRK sin artikkel handler om Yan Petrovskiy og om han kjemper i Syria. Den siste artikkelen fra Filter Nyheter er rettet mot fotballkulturen og de nynazistiske casualsene blant Vålerenga-fansen. Hva handler det ellers om og hvilke erfaringer kan et nyhetspublikum trekke på i møtet med disse tekstene(

Jeg vil begynne med Bellingcat sin artikkel, så NRKs og til slutt Filter Nyheter sin artikkel. Til slutt skal jeg sammenfatte det jeg har skrevet og komme med en konklusjon om hva dette betyr for nyheter i fremtiden.

Bellingcat - Fransk nynazist dukker opp i Kiev og det pekes på et transnasjonalt miljø:

Det er ikke ukjent mark for meg det Bellingcat beskriver. Jeg var på plass i Kiev på samme tid som den franske nynazisten Marc "Hassin" eller Marc de Cacqueray-Valmenier, som er hans egentlige navn, var der. Artikkelen handler om hvorfor nynazister fra resten av Europa tiltrekkes av den ultranasjonalistiske scenen i Ukraina, hvor du kan handle langt friere som nynazist og det har null konsekvenser for deg. Marc var også på Asgardsrei festivalen, han er avbildet mens det finske NSBM(nasjonalsosialistisk black metal) bandet Goatmoon spiller, men det er også en annen tiltrekning for unge hatefulle menn. MMA eller mixed martial arts er også en sentral del av deres voldelige kultur, hvor det blir lagt vekt på at du skal være i form og klar til å slåss. I denne forbindelsen er det flere bilder av Marc, som plasserer han i Kiev i dette tidsrommet. Det er utrolig mange bilder som viser ham i denne konteksten, for å vise at han har vært tilstede og jeg antar for å få frem så mange beviser på det som overhodet mulig. Innledningen på teksten består bare av tekst, som beskriver i korte drag hvem han er og hvilket miljø han kommer fra i Frankrike. Etter denne innledningen går de over til identifikasjonen av vedkommende og her viser Bellingcat sin fremgangsmåte, de er åpne om hvor bildene kommer fra og hvor de har hentet det. Bevisbyrden som Bellingcat legger frem er det som er drivende for teksten. For meg som var der nede på samme tid, er det ganske tydelig at Bellingcat har etterforsket det som skjedde gjennom sosiale medier og enten ikke hatt noen tilstede, eller tenkt at det ikke er verdt risikoen å få noen til å observere det som skjer. Det hadde vært vanskelig å komme til på noen av husene som Azov-bevegelsen besitter, men som jeg selv beskrev i metoderapporten, holdt å stikke på en fotballpub som ligger et steinkast unna et av deres samlingshus i Kiev. Som tidligere nevnt var det ikke altfor vanskelig å bedømme at miljøet er transnasjonalt, når en hel pub er fylt med nynazister fra andre land, men det er ikke bombesikkert og uten å ha det på film, må man bare stole på journalistens egne observasjoner og det hadde kanskje blitt god lesing, men det kanskje ikke holdt den standarden som Bellingcat krever.

Det Bellingcat ønsker å formidle i artikkelen er Asgardsrei-festivalen samler nynazistiske aktører fra resten av Europa og det kan være en transnasjonale kobling til Ukraina. Dette greier de for såvidt ganske godt med bildebevisene de har lagt til grunn. Helt til slutt i artikkelen har de skrevet om miljøet som Marc kommer fra. Det er et voldelig miljø, som har vært involvert i flere voldshendelser, som et angrep på en synagoge, de volden i "de gule vester" demonstrasjonene og organiserte slåsskamper mot andre fotballhooligans. Det er også en beskrivelse av en av lederskikkelsene, som er avbildet med Azov-bevegelsens

internasjonale pressesekretær, Yelena Semenyaka. Dette blir beskrevet som et mulig transnasjonalt samarbeid, Bellingcat kobler dette til at denne delen av det franske høyreekstrene miljøet ville ha et "Euromaidan" i Frankrike, gjennom "De gule vester" demonstrasjonene. De viser til forskjellen i det franske miljøet, hvor størsteparten av de støtter Putin og hans annektering av Krim-halvøya.

Bellingcat trekker likevel en ganske forsiktig konklusjon. Man må vente til etter Korona-pandemien er over med å trekke en konklusjon. Først når folk kan bevege på seg igjen kan man se om det videre samarbeidet fortsetter.

Hva ønsker Bellingcat å vise:

Det virker som om Bellingcat ønsker å vise det de er gode på. Etterforskning gjennom "online open source intelligence." Dette er ikke en av de mest sofistikerte etterforskningene de har gjort og de har primært benyttet seg av beviser de har funnet på sosiale medier. Dette gjelder bilder og poster som omhandler den franske gruppen mens de er i Kiev og hva Marc har gjort der. De har fokuset på han og viser til organisasjonen han holder et banner av på konserten med Goatmoon, som noen gode eksempler. Det som er uforståelig for meg, er at de ikke kobler inn tidligere saker som de har skrevet om Asgardsrei-festivalen, som året før da de så banneret til Atomwaffen Division vaiet blant publikummet på Asgardsrei festivalen. Da hadde det vært enklere for et publikum å følge tråden om at dette handler om transnasjonalisme og at Asgardsrei tiltrekker seg nynazister fra de fleste avkrokene i verden. Det virker heller ikke som at det er gjort bevisst, for Bellingcat referer gjerne til andre medier og egne saker i sine tekster.

Det er bevisene som styrer saken og ikke beskrivelsen av de. Dette gjør at artikkelen har et tosidig-preg. På den ene siden er den journalistisk, selv om det blir gjort lite spennende ved å ikke benytte seg av et toppbilde i teksten og en lang innledning uten noe å hvile øynene på, før de så legger frem funnene sine, som er ganske tung og vanskelig å lese. Dessuten har de brukt utrolig mange bildebevis av Marc og det spørres om enkelte deler av det er nødvendig, men det kan hende at de har brukt så mange bildebevis for å gjøre det vanskelig å bortforklare det i ettertid. Det viser også en av fallgruvene ved å bruke online open source intelligence. Når det er vanskelig å finne klare identifiserbare tegn, bruker man det man ser og da blir det som ikke har så mye betydning gjort stort. Eksemplet jeg sikter til er fokuset på bicepsene til Marc for å knytte han til et MMA-stevne. På dette bildet er ansiktet hans sladdet og derfor går til det skrittet. Det andre er fokuset på om han er tilstede på Goatmoon-konserten og om det er han som holder gruppebanneret oppe under konserten. Igjen kan det være at de ønsker så mange beviser som mulig på at han har vært tilstede som mulig, men det er ikke noe i teksten som tyder på at de har bedt han om tilsvar. Igjen lurer jeg på viktigheten av å legge en så stor bevisbyrde til grunn for om han har vært på konserten eller ikke. Det kan hende at de ikke har funnet noen andre franskmenn som var tilstede og det er derfor de bruker han. I såfall er spørsmålet mitt om to franskmenn, den ene av de er en lederskikkelse riktignok, holder for å beskrive noe som transnasjonalt?

Spørsmålet jeg da stiller til bildene som Bellingcat legger til grunn er om den pro-ukrainske propagandaen som man ser avbildet fra Frankrike har blitt til av en og samme mann - Marc de Cacqueray-Valmenier, bedre kjent som Marc "Hassin."

Hvem henvender de seg til?

Ut fra hvordan de har skrevet teksten, har de ikke gjort det spesielt leservennlig. Dette er riktignok ikke noe som alltid går igjen i artiklene til Bellingcat. Det er forskjell på de, men det er sjelden at de linker til andre artikler som handler om samme emne. Til og med en av deres største saker, nedskytingen av MH17 er lagt opp slik at du må lete deg frem til den første saken deres, de har ikke blitt samlet til en rubrikk med samlesaker.

Det er en veldig informasjonstung sak, med mange beviser som du må lete deg igjennom. Det er ikke uvanlig for Bellingcat å legge mye vekt på bildebevis og videoer, for så å vise hvor de kommer fra. Dette er tross alt det de driver med, men det er ikke alltid slik at bevisene alltid fører saken, som akkurat denne saken er et veldig tydelig bevis på. Jeg tror det er en vanskelig sak for et lesende publikum å følge med på. De har riktignok knyttet den til tid og rom og forklart hvordan det fortidige henger sammen med nåtiden, men de har ikke greid å koble inn bevisene på en lesevennlig måte slik at det er lett får en leser å forstå saken. Det er en begynnelse, en midtdel hvor alle bevisene er samlet og en slutt som også er faktatung og med mange bildebevis tatt fra sosiale medier.

Bellingcat har et betydelig publikum og er verdenskjent, men det kan hende at publikummet er spesielt interesserte, som ikke bare følger nyheter gjennom tradisjonelle medier, men også via blogger og andre nettsteder som kan supplere nyhetsstrømmen. Bellingcat er i dag veletablert og en av deres største økonomiske drivere er kurs for journalister og andre medieorganisasjoner. Kan dette også være en grunn for denne måten å skrive en artikkel på? At fagfolk som har god forståelse for journalistiske virkemidler og er interessert i online open source intelligence, som en metode de kunne tenke seg å benytte seg av i sine saker? Man skal også huske på opphavet til Bellingcat. De kom fra bloggverdenen og det kan tyde på at en viss del av deres skribenter henger litt igjen i denne virkeligheten. Det kan også hende at skribentene, som ofte jobber freelance har oppdrag for andre og at dette fører til en blandet skrivestil. Dette er noe jeg selv kjenner meg igjen i fra da jeg begynte å skrive om musikk, hvor jeg plutselig kunne få hjerneteppe, når jeg skulle skrive for et mer tradisjonelt medie, som hadde strengere formkrav en det et metalblad eller en metalblogg har. Det vites ikke og Bellingcat har satset på andre medier for å nå et publikum, som en egen podcast, en dokumentarfilm og en biografi som kom ut i fjor, så det virker ikke som om de bare satser på kjernepublikummet.

De kaller seg selv et verdensomspennende online kollektiv, som etterforsker krigsforbrytelser og organiserte kriminelle. Deres metode for å finne fakta og det de har avdekket er det som

har gjort dem berømte. Derfor er det kanskje ikke så rart at dette får et stort fokus i en artikkel med fokus på transnasjonal høyreekstremisme.

NRK - Yan Petrovskiy er i Syria på oppdrag for Russland:

Dette er en side av høyreekstremisme som jeg har et nært forhold til og jeg fulgte denne saken fra begynnelsen av. Det skal sies at artikkelen har gjennomgått en god del forandringer for å gjøre den så leservennlig som den er nå. Til å begynne med hadde den samme preget som den forrige artikkelen jeg analyserte. Forskere har blitt tilføyd, som setter saken i en bredere kontekst og det har blitt langt mer fokus på det skriftlige.

I kontekst beskriver denne teksten hva som skjedde med de frivillige russiske Donbass-veteranene etter at krigingen var over. Det russiske høyreekstremermiljøet er splittet, de som ville ha en lignende revolusjon som Euromaidan i Moskva er kneblet og har ingen støtte hos befolkningen og definitivt ikke av Kreml. De som støttet og i noen tilfeller som Petrovskiy, kjempet for separatistene har heller ikke noe enkelt liv i dagens Russland. Valgene de har er utrolig få og det de kan satse på er enten å prøve seg i politikken, som nesten er umulig eller å gå inn i den store sikkerhetsindustrien som landet har. Det er i større grad snakk om å vokte kjøpesentre fremfor å kjempe for Wagner i Syria.

Artikkelen har en features form, hvor de prøver å finne ut hvem som har uttalt i den svenske ytre-høyre bloggen Frie Tanker. Han kaller seg Norðmaður eller Nordmannen på norsk, og i intervjuet med Frie Tanker hevder han at han leder en nordisk brigade i Syria. Bildene som er blitt brukt i intervjuet hos Frie Tanker, viser blant annet et norsk flagg og soldater som poserer foran kjøretøy i et ørkenlandskap. Dette er noe som går igjen i andre bilder av Yan Petrovskiy. Derfra forsøker de å legge frem beviser for at det er han. Gjennom bildene som presenteres føres leseren gjennom Yan Petrovskiys historie som går fra miljøet rundt tatoveringsstudioet Metal Tattoo, til Ukraina og videre til Syria. Historien er engasjerende og som leser får du følelsen av å bli med på “jakten” sammen med journalisten Christine Svendsen.

Det er all mulig grunn til å tro at Yan Petrovskiy har vært i Syria. Rusich, som er den nynazistiske paramilitære gruppen som Yan Petrovskiy har vært en del av siden krigen i Donbass, reklamerer for sin innsats i Syria på de sosiale medieplattformene de bruker. Dessuten har han lederen for gruppen, Aleksiy Milchakov blitt avbildet i et basseng i Palmyra sammen med andre russere. Her er det Wagner-gruppen som står for vaktholdet, kanskje den mest kjente “private” militære gruppen fra Russland. Dette er noe som blir gjengitt i artikkelen også, samt i hvilken sammenheng Russland passer inn i det geopolitiske bildet i Midtøsten og spesielt krigen i Syria.

Så langt er alt bare smil, men så kommer bildene som skal knytte Petrovskiy til stedet og situasjonen. På de fleste bildene er ansiktene enten skjult eller så er de sladdet. Derfor må de bruke andre identitetsmarkører for å vise at det er han. De knytter det til utstyr, som skytebriller, en sportsklokke, øyefasong og tattooveringer.

Dette peker på den tendensen hvor smått blir stort, når du ikke har andre identitetsreferanser å gå etter. Det er ikke NRK som har analysert bildene, men Digital Forensic Lab i USA, som blir finansiert av tenketanken Atlantic Council.

“Soldater er vanedyr. Ofte går elementer igjen på uniformen deres,” er sitatet som blir brukt av NRK som er uttalt fra en av medarbeiderne ved Digital Forensic Lab.

Som tidligere nevnt, det er overveldende sannsynlig at Yan Petrovskiy har vært kontraktør i Syria, men hvis du ikke greier å bevise det skikkelig, er det du kommer med bare indisier. Her må jeg også være så ærlig å si at akkurat denne delen av historien til Yan Petrovskiy, fikk vi ikke fortalt i artikkelen som jeg jobbet på. Dessuten ga Christine Svendsen meg et reallt støkk da det skjedde, men da hadde også denne artikkelen en helt annen form, enn den som er på NRKs nettsider i dag. Bevisene på identifisering er for svake og i noen tilfeller er kvaliteten veldig dårlig, som ofte er problemet med denne typen etterforskning, når bildet har blitt delt og lastet opp flere ganger forringes kvaliteten. Dette er bilder som jeg har hatt en del befattning med og det er vanskelig å bedømme om det er Petrovskiy, basert på øyefasong og skytebrillene som er brukt. Det er ikke noe bedre med klokken, for fremsiden av den vises bare to bilder og på bildene i Syria skjer ikke det. Dessuten virker det som om reimen på den ene klokken har grønn farge og ikke svart som er gjennomgående på de andre bildene. Her legger Svendsen inn et forbehold:

“DFRlab(digital forensic lab) er svært sikre på at Petrovskiy er nordmannen.”

Dermed har NRK latt Digital Forensic Lab stå for etterforskningen og kildene som har blitt brukt.

De har derimot langt mer hell med å geolokalisere hvor det har skjedd. De fastslår at det har skjedd i nærheten av et oljeraffineri som blir vokter av russiske styrker og det er i nærheten av Palmyra. Det samme stedet hvor Aleksiy Milchakov ble avbildet.

De har ikke greid å intervju Yan Petrovskiy fysisk, men har stilt han spørsmål over VK. Det er ikke rare svarene de får av han. Han bekrefter ikke at han er Norðmaður eller Nordmannen, men han bekrefter at Rusich er der for å krige, slik sett har de bekreftet at Rusich tjenestegjør i Syria.

Saken avsluttes med en meldingsutveksling fra Petrovskiy på VK. Hvis NRK kommer til Russland kan de få svar på om han har vært i Syria:

“Ta det rolig. Den som leter kan løse oppgaven.”

Nettartikkelen avsluttes åpent, som et spørsmål og som et mulig frampek.

Henvendelse:

Det er helt tydelig at Christine Svendsen henvender seg til et nyhetspublikum. Med tanke på hva saken handler om kan man kanskje snevre det inn til spesielt interesserte, men den er så velfortalt at den kan tiltrekke seg et bredere spekter av lesere. Det er også langt enklere å følge med på bildebevisene, for ved å scrolle ned dukker de opp. Det er ikke noe som tar veldig mye plass, men det er innbakt i historien som fortelles. Historien er lagt opp, som en feature på journalistisk vis, hvor hvert avsnitt som forteller historien til Petrovskiy følger en tråd som det er lett å følge med på. Det er også engasjerende, selv for meg som har fulgt Petrovskiy i to år og jeg har selv kommunisert med han over VK. Du føler virkelig at du er med Christine Svendsen på hennes søken etter hans fotspor i Syria. Bildebevisene er en vesentlig del av denne saken også, men man føler ikke at det tar en så stor plass som i Bellingcat sin artikkel om koblinger mellom franske og ukrainske høyreekstreme.

De får greit frem det som er det essensielle i historien for at et publikum skal følge med, uten å overforklare ting. Dessuten underbygger de historien med hjelp av forskeren Tore Bukkvoll, som har skrevet om russiske private militærselskap og mediviteren John Færseth som fulgt det norske høyreekstreme miljøet i flere år. Han har også skrevet bok om høyreesktremisme i Øst-Europa.

Det som står igjen som NRK sitt motiv i artikkelen er å henvende seg til leserne. Som rikskringkaster og som side har alle tilgang til nettartiklene deres, kan de henvende seg til hele det norske folk. Det er kanskje en artikkel som er for de som er spesielt interessert i temaet, men historien skaper engasjement og er fortalt på en måte som er spennende og lett å følge med på. Det spiller nok på rollen som NRK har, men det viser at selv saker med mye datamengde, kan være underholdende også.

Hva forteller bevisene:

Her skal man være forsiktig, selv om jeg tidligere har skrevet at det er overveldende sannsynlig at Yan Petrovskiy har vært i Syria. Bakgrunnen for dette utsagnet, er at jeg har fulgt denne grupperingen nøye og har sett de samme bildene som Christine Svendsen, for senere å se etter sammenhenger. Grunnen til at jeg formaner til varsomhet, er at det vi vet med sikkerhet om samtlige miljø som Petrovskiy har vært med i, har drevet med

nettpropaganda i stor stil. Det beste eksemplet på dette er miljøet rundt Metal Tattoo i 2010 og 2011. De fikk alle de store avisene til å tro at de var Slavisk Union Norge og potensielt voldelige nynazister. Å blåse opp sin egen størrelse og viktighet er noe som er helt vanlig blant disse miljøene, i hvertfall som jeg har observert.

Nå har heldigvis Christine Svendsen satt seg fore å svare på et enkelt spørsmål. Hvem er han som kaller seg nordmannen. Selv om hun ikke greier å bevise skikkelig at det er han, greier hun å geolokalisere bildet til et området hvor Wagner har operert tidligere. Siden de har vist sammenhengen mellom Wagner og Rusich-lederen Aleksiy Milchakov, er dette noe som sannsynliggjør at Yan Petrovskiy kan ha vært i Syria.

De andre bevisene som skal vise til hans identitet er ikke gode nok og det viser problemet med metoden, når man skal forsøke å identifisere noen som er skjult. Da må man prøve å gjøre det på annet vis. Da kan det sies at det har de forsøkt, men det holder ikke som identifiserbare bevis. Her har NRK lagt inn et forbehold, hvor det ikke har vært dem som har forsøkt å verifisere om Petrovskiy er Nordmannen.

Filternyheter og Vålerengas deres nynazistiske fans:

Dette er vel den delen av høyreekstremisme og nynazisme som jeg kjenner minst til, men selv denne delen er fascinerende. Fotball ultras er også en vesentlig del av den nynazistiske scenen i Ukraina og fikk mye pressdekning under Euromaidan i 2014. De ukrainske fotball hooligansen er nok hakket mer voldelig, enn sine norske meningsfeller, men fotballvold er noe som går igjen i mediesaker angående fotballvold hvert år.

Man skulle kanskje tro at dette er fortidig i Norge. Sist gang jeg hørte om nynazistiske fotballultras var på 90-tallet, da det også var knyttet til Vålerenga fotballklubb. På den tiden fikk fotballklubben ros for at de ordnet opp i egne rekker blant fansen.

Igjen er det bildebevis som ligger til grunn for saken. I ultras-gruppen Isko Boys har enkelte medlemmer kommet med rasistiske utsagn på sosiale medier. Utfra hva som blir skrevet av redaktør Harald Klungtveit og Jonas Skybakmoen, har dette foregått på kontoer, som har vært åpne eller anonyme kontoer hvor det har vært relativt enkelt å finne de egentlige personene som bruker kontoen. Om det har pågått lenge får vi ikke noe kunnskap om i artikkelen, men bildene de tar utgangspunkt i er to år gamle. Det har pågått en stund og dette er noe Vålerenga blir bedt om tilsvar på, slik sett følger de vanlig norsk presseskikk og vær varsom-plakaten. Artikkelen har likhetstrekk med Bellingcat sin artikkel, spesielt med tanke på at bildene får mye plass, men Filter Nyheter sin artikkel bærer preg av å ha blitt skrevet av to journalister. Det er lagt opp som en journalistisk artikkel, hvor det er relativt lett å følge historien. Den bærer langt mer preg av skikkelighet, noe som Christine Svendsen også har i sin artikkel, men i fortellingen virker det som at de er opptatt av å få frem faktaene på en skikkelig måte. Dette har med hva slags verktøy de bruker også, som er mer likt Bellingcat sin layout.

Historien følger også bildene. Det viser medlemmene av Isko Boys når de er på fest og gjør nazihilsen til kamera. Det viser også mens de er i langt varmere strøk og nazihilsen er alltid med. De som det har blitt tatt bilde av, sier i tilsvaret til Filter Nyheter at deres rasistiske utsagn og deres bruk av hitlerhilsen, bare er utslag for dårlig humor eller forsøke på å være morsomme. Dette er en hyppig brukt unnskyldning blant nynazister og andre høyreekstreme. Filter Nyheter viser at disse personene har koblinger til voldelige personer og at Isko Boys er koblet til slåsskamper med ultras fra andre deler av Norge. Mikael Fossum, som er mannen fra Isko Boys som går igjen på flere av bildene, har også koblinger til eldre nynazist grupper som Boot Boys og Blood and Honor-nettverket. De viser til nye og gamle bilder av Mikael Fossum. På den måten har de kontekstualisert det i tid og rom, de har også sporet hovedpersonen på bildene tilbake i tid.

Fortellingen i Filter-Nyheter:

Som jeg nevnte i gjennomgangen, er det likheter med Filter Nyheter sin artikkel og den som ble analysert fra Bellingcat. En mulighet er at begge er skrevet av journalister som følger høyreekstreme miljøer tett og derfor har de mye kunnskap som de kan tilføre den aktuelle saken. Dette er en fordel, men også en bakdel. Fordelen er jo selvsagt alt det du kan tilføre, baksiden er at det kan være vanskelig å foreta en utvelgelse av fakta du ønsker å bygge saken på. Etter å ha vært gjennom uttallige omskrivninger av saken, for å få en best mulig fortelling ut av alt det vi har sett på. Harald Klungtveit og Jonas Skybakmoen forteller dette ut fra bildebevisene, som de har funnet på sosiale medier, derfor fortelles historien ut fra bevisene de har funnet. Dette fører disiplin inn i teksten.

Det er ikke like stramme fortellergrep i denne artikkelen, som i NRKs artikkel og bildene tar mye plass, både fysisk plass, men også i teksten. Den er fortalt på en slik måte det er lett å følge den, fordi den er veldig lik en avisartikkel, så selv om den har likhetstrekk med Bellingcat sin artikkel, gir de også de saken omfatter tilsvar på det som skrives om dem. VIF får også muligheten til å svare i saken. Når det gjelder sportsklubben og deres nynazistiske fans, ville jeg kanskje ha spurt de mer inngående om de visste om dette. De har fått tak i materialet via sosiale medie kontoer som er minst to år gamle og utfra det som står i Filter Nyheter artikkel, har noen av kontoene ikke vært anonyme og de har vært åpne.

Hvordan er materialet lagt frem:

Materialet er selvsagt grunnlaget for artikkelen, men de styrer ikke fortellermåten. Teksten bærer preg av være et journalistisk arbeid og selv om det er en god bildebevis som er lagt til grunn, er ikke analysen av de så avansert, for det trengs ikke. Bildene er ute og personene er identifisert. De har greid å koble rasistiske utsagn til personer fra Isko Boys og de har fått tilsvar. Derfor kan vi si at de har krysset Online Open Source Investigation med tradisjonell journalistikk, men de har mest sannsynlig sluppet å gjøre den mest tidkrevende biten, som er verifiseringen av materialet og uten at jeg vet det, tyder mye på at de ikke har trengt en like stor stab, som det NRK og Bellingcat har trengt i sine artikler. De har greid å koble materialet til personene, kontoene de har brukt og de har sporet personen bak i tid. Når det da kommer til Mikael Fossum, som hevder at uttalelsene hans bare er utslag for dårlig humor, får et

forklaringsproblem når de viser et gammelt bilde av han tilbake til tidlig 2000-tall, hvor han fremdeles har en tvilsom vennekrets og hvor han fremdeles utviser samme oppførsel som i 2019.

Denne artikkelen viser også hvor langt du kommer med å bare kunne grunntrekkene innen online open source intelligence. Filter Nyheter jobber med dette til daglig og jeg mistenker at de har et ganske velutviklet kildenettverk og gode kontakter i politiet. Det er kanskje tvilsomt at de vil gjøre de mest avanserte undersøkelsene med denne metoden, men siden høyreekstremer i stor grad opererer på nett i dag, kan det bety at de bruke denne metoden i større grad og at det kan hjelpe dem i journalistikken sin.

Oppsummering:

Historien om hvordan online open source intelligence fikk økende popularitet, handler om hvordan man skal finne informasjon, når en region har blitt lukket for verdenspressen. Aktivister ledet veien og i begynnelsen brukte de sosiale medier for å vise verden hva som foregikk i deres respektive hjemland, som var i kaos som følge av den arabiske våren og lukket av regimene som styrte dem. Det er ikke bare en solskinnshistorie. Alle har en agenda og det er lett å falle for fristelsen med å pynte på bildematerialet for gi det en ekstra piff for et sultent mediekorps, som ivrer etter stoff om det som skjer. Ved siden av aktivistene vokste det frem personer som fulgte begivenhetene i den vanlige nyhetsstrømmen, men spesielt på nettforum og Twitter. Disse skulle forme idéene for hva som skulle bli online open source intelligence. Dette skulle vise seg å være gull verdt da demonstrasjonen i Syria, ble en borgerkrig, som enten var for farlig å dekke for vanlige journalister eller hvor det vanskelig å dekke det, fordi landet ble lukket for medieorganisasjonene. Situasjonen oppstod hvor det brukergenererte innholdet som aktivistene hadde skapt, måtte analyseres.

Dette var en jobb som mediene var ganske flinke på og enkelte organisasjoner organiserte dette arbeidet slik at det var trygt for aktivistene, som ble ivaretatt så godt organisasjonene kunne og hvor de satte formkrav for det brukerskapte innholdet. Sosiale medier var en del av krigføringen i Syria og alle sider drev aktiv propaganda gjennom sine respektive kontoer. Da det handlet om bilder og filmer som kunne være forfalsket, men også i aktive etterforskninger av saker som var vanskelige å løse når man ikke kunne være tilstede på bakken.

Online open source intelligence vokste frem av dette, som en metode som var effektiv i krigsområder og mot grupper som det kunne være vanskelig å etterforske uten andre midler. Organisasjonen Bellingcat har raffinert metodene som online open source intelligence handler om. I dag etterforsker de egne saker, men blir også bedt om hjelp fra aviser av størrelse, på saker som er vanskelige å etterforske. Flere slike organisasjoner har også blitt etablert og journalister blir stadig mer dyktige til å ta disse metodene i bruk, godt hjulpet gjennom kurs som er arrangert av Bellingcat.

Det er derimot forskjellige måter å fortelle noe ved bruken av denne metoden, det kommer også an på hvilket publikum du henvender deg til. Noen artikler kan fremdeles ha en

bloggform, som vitner om opphavet som skapte institusjonen og det originale publikummet. Videre kan fokuset være på historien som helhet og ikke bevisene man har etterprøvd, eller motsatt. Den tiden hvor amatørerne ikke var en del av journalistikken er forbi, men vil journalistene bruke disse måtene for etterforske saker i hyppigere grad eller vil dette skje gradvis og organisk. Metoden har sine fordeler i at den er billig i bruk og man kan få tak i mye informasjon med en gang. Den store jobben er å verifisere materialet og da trenger man en organisasjon eller man kan crowdsource.

Det vil aldri bli like godt som å ha noen tilstede på bakken, men det vil aldri bli lett og risikofritt å dekke lukkede miljøer eller lukkede land hvor en krig foregår. Med denne metoden kan alle etterprøve informasjon og se om bilder beskriver en situasjon. Det er ikke nødvendig for alle medier å lære seg disse metodene, men hvis journalister i de større avisene ikke lærer seg metoden og hvordan arbeidet bør organiseres, tror jeg de fort blir forbigått av de som bruke online open source investigation.

Konklusjon:

Det er ingen journalister som gråter over å måtte forholde seg til denne formen for å drive etterforskning. Det er en enorm fordel å kunne finne sannhetsgestalten i video fra et land som er langt unna, uten å måtte reise dit. Den vil aldri kunne erstatte verdien ved å kunne være tilstede som journalist og observere selv, men det har ingen påstått. Det er i hvert fall en måte man kan fortolke noe som har skjedd når man ikke har mulighet til å være tilstede. Det er voksende oppmerksomhet rundt denne metoden og flere kommet til å lære seg å bruke online open source intelligence. Om du ikke har mulighet til å lære deg bruken gjennom kurs som Bellingcat eller andre organisasjoner bruker, kan du alltid ta et gratis nettkurs som Human Rights Watch og Amnesty International holder. Der det kan skorte på, er den større historien som ligger rundt det man forsøker å fortelle med materialet som har blitt samlet inn. Bevisene eller det verifiserte materialet skal ha en sentral plass i teksten den er plassert i, men hvis vi ikke tilfører egen kunnskap som er erfart, formidler vi bare bruddstykker av et stort bilde som er for komplekst til å bare forklares ut fra bilde og videobevis.

Litteraturliste:

Bøker:

Warmedal, M.M. & Hjeltnes, G (2012.) *Gravende Journalistikk: Metode, Prosess og Etikk*. Gyldendal Norsk Forlag.

Østbye, H., Helland, K., Knapskog, K., Larsen, L.O, Hallvard, M. (2013.) *Metodebok for mediefag* [4 utg.] Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke.

Fossum, E. & Meyer, S. (2008.) *Er det så sikkert: Journalistikk og Kildekritikk* [3 utg.] Cappelen Damm.

Lavin, T. (2020.) *Cultural Warlords: My journey into the dark web of white supremacy*. Monoray.

Hassan, N.A, & Hijazi, R. (2018.) *Open source intelligence and tools: A practical guide to online intelligence*. Apress.

Higgins, E. (2020.) *We are Bellingcat: Globale crime, online truths and the bold future of news*. Bloomsbury Publishing.

Grut, S. (2021.) *Digital Kildekritikk*. Gyldendal

Artikler:

Shekhovtsov, A. & Umland, A. (2014, juli.) *Ukraine's Radical Right*. Journal of Democracy. DOI: 10.1353/jod.2014.0051

Katchnovski, I. (2016, juli.) *The far right during the "Euromaidan" and the Donbas War*. Conference paper in SSRN Electronic Journal. DOI: 10.2139/ssrn.2832203

Umland, A. (2020.) *The far right in pre- and post-Euromaidan Ukraine: From ultranationalist party politics to ethnocentric uncivil society*. Demokratzia: The journal of post-Soviet democratization.

Bukkvoll, T. (2019, april.) *Fighting on behalf of the state - The issue of pro-government militia autonomy in the Donbas war*. Norges Forsvarsinstitutt.

Gomza, I. & Zajackowski, J. (2019.) *Black sun rising: Political opportunity structure, perceptions and institutionalization of Azov movement in Post-Euromaidan Ukraine*. Nationalities Papers.

MacKenzie, A. & Kaunert, C. (2021.) *Radicalization, Foreign Fighters and the Ukraine conflict: A playground for the far-right?* Social Sciences.

Karagiannis, E. (2016.) *Ukrainian volunteer fighters in the eastern front: ideas, political social norms and emotions as mobilization mechanisms*. Southeast European and Black Sea studies.

Laurrelle, M. (2019.) *Back From Utopia: How Donbas Fighters Reinvent Themselves in a Post-Novorossyia Russia*. Nationalities Papers.

Yudina, N. & Verkhovsky, A. (2019.) *Russian Nationalist Veterans of the Donbas War*. Nationalities Papers.

Wall, M & El Zahed, S. (2014.) *Syrian Citizen Journalism: A pop-up news ecology in an authoritarian space*. Digital Journalism.

Johnston, L. (2017.) *Looking after Ibrahim: How journalists network, develop and safeguard relationships with citizen journalists and activists in Syria*. Journalism Practice.

Sienkiewicz, M. (2014.) *Start Making Sense: A three-tier approach to citizen journalism*. Media Culture & Society.

Aitamurto, T. (2016.) *Crowdsourcing as a Knowledge-Search Method in Digital Journalism: Ruptured ideals and blended responsibility*. Digital Journalism.

Nyhetsartikler:

Colborne, M. (2020, januar.) *Dispatches from Asgardsrei: Ukraine's Annual Neo-Nazi Music Festival*. *Bellingcat*.

<https://www.bellingcat.com/news/2020/01/02/dispatches-from-asgardsrei-ukraines-annual-neo-nazi-music-festival/>

Kuzmenko, O. (2019, februar.) “Defend the White Race”: American Extremists Being Co-Opted By Ukraine’s Far-Right. *Bellingcat*.
<https://www.bellingcat.com/news/uk-and-europe/2019/02/15/defend-the-white-race-american-extremists-being-co-opted-by-ukraines-far-right/>

Klungtveit, H.S. (2019, februar.) Høyreekstrem fremmedkriger lovet hevnangrep mot norske myndigheter: “Hvis de vil ha et monster, så skal de få et jævla monster”. *Filter Nyheter*.
<https://filternyheter.no/hoyreekstrem-fremmedkriger-sverger-voldelig-hevn-over-norske-myndigheter/>

Shuster, S. & Perrigo, B. (2021, januar.) Like, Share, Recruit: How a White-Supremacist Militia Uses Facebook to Radicalize and Train New Members. *Time Magazine*.
<https://time.com/5926750/azov-far-right-movement-facebook/>

Makuch, B. & Lamourex, M. (2021, mars.) U.S. Man Deported From Ukraine Was Marine Dropout Linked to Neo-Nazi Terror Group. *Vice Media*.
<https://www.vice.com/en/article/g5b43y/us-man-deported-from-ukraine-was-marine-dropout-linked-to-neo-nazi-terror-group>

Hume, T. (2019, juli.) Far Right Extremists Have Been Using Ukraine’s Civil War as a Training Ground. They’re Returning Home. *Vice Media*.
<https://www.vice.com/en/article/vb95ma/far-right-extremists-have-been-using-ukraines-civil-war-as-a-training-ground-theyre-returning-home>

Green, J. (2020, januar.) The lost boys of Ukraine: How the war abroad beckoned American white supremacists. *Triad City Beat*.
<https://triad-city-beat.com/the-lost-b>

Griffin, R. (2013, mai.) En slags idiotveiledning. *Aftenposten Debatt*.
<https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/b5zjk/en-slags-idiotveiledning>

Poluhkina, A. (2019, februar.) “Raccoons” in a cage: How participators in the Donbass war lost their curators, money and freedom. *Nova Gazetta*.
<https://novayagazeta.ru/articles/2019/02/22/79661-enoty-v-kletke>

Britskaya, T. (2016, oktober.) DPR, LPR and SS: The Norwegian authorities are trying to avoid a threat to the country’s security - to expel a Russian who sympathizes with Hitler, admires eugenics and fought in the Donbas. *Nova Gazetta*.
<https://novayagazeta.ru/articles/2016/10/21/70247-dnr-lnr-i-ss>

Mujhic, S. (2019, juli.) How Russian Fighters Train Serb Teens at Military Patriotic Camps. *Detektor*.

Jutarnji, H.R. (2019, juli.) Photo, Video - Children in Serbia Exercise Again In Masking Uniforms: Shocking Scenes From the Croatian Neighbourhood: "It's not unknown who is behind this. *Jutarnji*.

Nettsider:

Store Norske Leksikon. <https://snl.no/>

Merriam-Webster Dictionary. <https://www.merriam-webster.com/>

Film:

Ghessen, E. (Regissør). (2019). *Ukraine: Europe's Forgotten War - Robin Hood Complex*. Sandbag Media.

https://www.youtube.com/watch?v=5BXYZqgDelw&list=PL_WiXWoX_3tOkgTnZNKoHWmsli65PNgYa

